

Πάντα τὰ ἔθνη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ ΜΒ' • ΤΕΥΧΟΣ 168 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023

Ἐπικήδειος λόγος τοῦ Μητροπολίτη Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου στήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτη Νιγηρίας

Τό ἀμέσως προηγούμενο τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ, ἀφιερώθηκε ἐξολοκλήρου στή μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη Νιγηρίας κυροῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπανερχόμαστε, ὀφειλετικῶς, δημοσιεύοντας καί τόν ἐπικήδειο λόγο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου, πνευματικοῦ πατέρα τοῦ ἀειμνήστου, ὁ ὁποῖος προέστη καί τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας τήν 1^η Ἰουλίου 2023. Ἡ ἀδυναμία συμπερίληψης τοῦ παρόντος στό τεῦχος 167, ἀφορᾷ στό γεγονός ὅτι ὁ Σεβασμιώτατος, ὁμίλησε ἀπό στήθους. Μετά ἀπό πολὺμνη ἀναζήτηση, βρέθηκε καί ἀπομαγνητοφωνήθηκε τό σχετικό ἡχητικό ἀρχεῖο καί δημοσιεύεται κάτωθι, προκειμένου νά ὑπάρχει καί αὐτό καταγεγραμμένο στό ἱστορικό τοῦ Περιοδικοῦ.

“Οἱ ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, κάτι μᾶς συνέδεσε μέ τόν μακαριστό Ἀλέξανδρο. Ἄν ξεκινήσω ἐγώ τί μέ συνέδεσε, θά εἶναι μία συγκινητική διήγηση. Λειτουργῶ, ὡς Ἐπίσκοπος Δωδώνης, στήν Ἁγία Εἰρήνη Αἰόλου. Ὁ Προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ ἐκεῖ, π. Χρυσόστομος, ὁ μετέπειτα ἀείμνηστος Μητροπολίτης Μάνης, μοῦ λέει: «Ὁ Γιωργάκης θέλει νά γίνει κληρικός». Ὁ Γιώργος Γιαννίρης, φοιτητής τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς. Τοῦ λέω: «Παιδί μου, ἀφοῦ εἶσαι φοιτητής στή Γεωπονία, συνέχισε τίς σπουδές σου, ἔτσι θά ἰσορροπήσεις καί μέ τήν ἐπιθυμία τῶν γονιῶν σου νά πάρεις τό πτυχίο καί νά ἔρθεις καί στήν κατάλληλη ἡλικία γιά χειροτονία». Βιαζόταν νά χειροτονηθεῖ κληρικός καί μάλιστα ἄγαμος. Ἐνα Σάββατο τόν χειροτόνησα Διάκονο στήν Πεντέλη καί τήν ἐπομένη Πρεσβύτερο στό Ἅγιον Σπυρίδωνα Παγκρατίου.

Στόν Ἅγιο Σπυρίδωνα, προσφωνώντας τον, μεταξὺ ἄλλων τοῦ εἶπα: «Σέ μιά δύσκολη ἐποχή, διάλεξες μιά δυσκολότερη ἀποστολή. Εἶναι ἡ ἀποστολή σου δυσκολότερη, ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐπέλεξες νά ὑπηρετήσεις τόν Χριστιανισμό στήν Ἀφρική. Γι’ αὐτό κι ἐμεῖς στήν ἐπιλογή σου, θά εἴμαστε Κυρηναῖοι στό πλάι σου. Τό σημαντικότερο ὅλων τὰ δάκρυα τῆς μάνας σου, ὅχι γιατί σέ κάνει, ἀλλά γιά τό ἄν θά τὰ καταφέρεις νά φέρεις εἰς πέρας τήν ἀποστολή σου». Τήν ἔφερε τήν ἀποστολή του εἰς πέρας, πέραν κάθε προσδοκίας καί ὡς Ἱερέας καί ὡς Ἐπίσκοπος καί Μητροπολίτης Νιγηρίας.

Ἀντιλαμβάνεστε πόσο δύσκολο εἶναι ἓνας πατέρας

Ἱεραποστολική ἐπίσκεψη τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κυροῦ Πέτρου Ζ΄ στή Νιγηρία. Διακρίνονται ὁ Σεβ. Δωδώνης κ. Χρυσόστομος (τότε Μητροπολίτης Ζακύνθου), ὁ ἀείμνηστος Νιγηρίας κυρός Ἀλέξανδρος, ὁ Κέννας κ. Μακάριος καί οἱ Μητροπολίτες Ἐλενουπόλεως κ. Ἰωακείμ καί Εἰρηνουπόλεως κ. Δημήτριος (Ἀρχιμανδρίτες τότε)

νά κηδεύει τό παιδί του. Εἶναι, ὅμως, κάτι τό ὁποῖο δέν καθορίζει κανεῖς ἀπό ἐμᾶς. Ἀλλουνοῦ εἶναι ἡ ἐπιλογή. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ἔλεγαν: «ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος». Παρηγοριά ὅλα αὐτά, γιατί ὅταν κανεῖς εἶναι γονιός, δέν εἶναι εὐκολο νά συνειδητοποιήσεις ὅτι κηδεύει τό παιδί του. Θά λέγαμε ὅτι δέν εἶναι φυσιολογικό.

Μετά ἀπό μία μεγάλη δοκιμασία, ὁ Ἀλέξανδρος ἀναπαύτηκε ἐν Κυρίῳ. Αὐτό πού μᾶς ἀνακουφίζει, εἶναι ὅτι τελείωσε ἡ ταλαιπωρία του. Ἀσφαλῶς δέν ἦταν ἀναμάρτητος. Ποιός ἄνθρωπος, ἄλλωστε, εἶναι; Δέν ὑπῆρξε, ὅμως, ἀσεβής· ἔτσι μεταβαίνει «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τήν Ζωήν». Αὐτό μᾶς δίνει κουράγιο καί παρηγοριά. Αὐτό στηρίζει ὅσους τόν γνωρίσαμε καί ὅσοι εἴμαστε σήμερα ἐδῶ γιά νά τόν ἀποχαιρετίσουμε.

Παιδί μου Ἀλέξανδρε, δέν θά σέ ξεχάσουμε ποτέ. Νά εἶσαι καλά ἐκεῖ πού πᾶς, καί θά εἶσαι, γιατί καί ἐσύ πρόσεξες καί ἔφυγες προετοιμασμένος καί ἐμεῖς θά εὐχόμαστε ἡ μνήμη σου νά εἶναι αἰωνία.

Ἐπιμέλεια Γ.Ε.Ι.

Νέος Ἐπίσκοπος Σταυροπηγίου ὁ Διευθυντής Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Ἡ Σεπτὴ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν Τρίτη 10^η Ὀκτωβρίου 2023, ἐξέλεξε Ἐπίσκοπο Σταυροπηγίου τὸν Διευθυντὴ Ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Ἀλέξιο Ψωῖνο. Ἡ χειροτονία τοῦ ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου, τελέσθηκε παρόντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὸν Ἱερό Ναό τῆς Ἁγίας Τριάδος Ἄνω Γλυφάδας, τὸ Σάββατο 4^η Νοεμβρίου 2023. Τῆς Θείας Λειτουργίας προεξῆρχε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γλυφάδας κ. Ἀντώνιος καὶ συλλειτουργήσαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος, Ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας

καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου Β΄, Σύρου κ. Δωρόθεος, Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος, Κορίνθου κ. Διονύσιος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Ἰλίου κ. Ἀθηνάγορας, Θεσσαλιώτιδος κ. Τιμόθεος καὶ Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος. Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Νέας Σμύρνης κ. Συμεών, Μάνης κ. Χρυσόστομος, Θήρας κ. Ἀμφιλόχιος, Γόρτυνος κ. Νικηφόρος καὶ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης κ. Κωνστάντιος.

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σταυροπηγίου κ. Ἀλέξιος (κατὰ κόσμον Σταμάτιος Π. Ψωῖνος) γεννήθηκε στὴν Ἀρεόπολη Λακωνίας τὸ ἔτος 1963, ὅπου καὶ παρακολούθησε τὰ ἐγκύκλια γράμματα. Τυχάνει ἀπόφοιτος τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

καί πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καί Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τό 1986 χειροτονήθηκε Διάκονος ἀπό τόν μακαριστό Μητροπολίτη Περιστερίου κυρό Χρυσόστομο. Τό 1988 προσῆλθε στήν Ἱερά Μητρόπολη Νέας Σμύρνης, ὅπου χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος τό 1992, ἀπό τόν μακαριστό Μητροπολίτη Νέας Σμύρνης κυρό Ἀγαθάγγελο, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀπένειμε αὐθιγόν καί τό ὁφίκιο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη.

Διακόνησε, διαδοχικῶς, ὡς Ἐφημέριος στούς Ἱερούς Ναοὺς Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Τερψιθέας Γλυφάδας, Ἀγίου Νικολάου Γλυφάδας, Ἀγίου Γεωργίου Βουλιαγμένης καί τέλος στόν Μητροπολιτικό Ναό τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης Γλυφάδας, ὅπου καί συντόνισε τά ἔργα τῆς ἐκβάθρων ἀνακαίνισης καί τοῦ ἐξωραϊσμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐμβληματικοῦ Ναοῦ.

Ὅταν συνεστήθη ἡ Ἱερά Μητρόπολη Γλυφάδας, τό ἔτος 2002, διορίσθηκε Πρωτοσύγκελλος αὐτῆς ἀπό τόν μακαριστό Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κυρό Χριστόδουλο, Τοποτηρητή τῆς Μητροπό-

λεως τότε, θέση στήν ὁποία παρέμεινε μέχρι τῆς εἰς Ἐπίσκοπον ἐκλογῆς του, διακονώντας εὐόρκως καί εὐσυνειδήτως, τόσο τόν πρῶτο Μητροπολίτη, μακαριστό κυρό Παῦλο, ὅσο καί τόν νῦν Μητροπολίτη κ. Ἀντώνιο.

Τό ἔτος 1997 τοῦ ἀνατέθηκαν ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, τά καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ τόν Μάρτιο τοῦ ἔτους 2006 διορίσθηκε Διευθυντής Ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδίου ἱεραποστολικοῦ καί ἐκδοτικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας. Διετέλεσε, ἐπίσης, ἐπί σειρά ἐτῶν Ὑπεύθυνος τῆς λειτουργίας τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καί Ὑπεύθυνος Ὑλῆς τοῦ ἀνά χειρας Περιοδικοῦ «Πάντα τά Ἐθνη».

Καθ' ὅλη τήν ἱερατική του πορεία ἀνέπτυξε σημαντική καί καρποφόρο δραστηριότητα στούς τομεῖς τῆς Πνευματικῆς Διακονίας (θεῖο κήρυγμα, κατήχηση, ποιμαντική τῆς νεότητος, ἱερά ἐξομολόγηση, ποιμαντική κατὰ τῶν αἱρέσεων) καί τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως.

Ὁ Θεοφιλέστατος θά ὑπηρετήσῃ τήν Ἐκκλησία, ὡς Βοηθός Ἐπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἐπιμέλεια Γ.Ε.Ι.

Εὐγνωμοσύνης Μνημόσυνο γιά τόν μακαριστό Ἰωάννη Λάσσα

Ἡ εἶδηση τῆς κοιμήσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννη Λάππα (29 Δεκεμβρίου 1929 - 18 Ὀκτωβρίου 2023) ἔφθασε ἀμέσως καί στήν Ἀπώ Ἀνατολή, χάρις στήν εὐγενῆ καλωσύνη τοῦ υἱοῦ του Νικολάου Λάππα, καί ἡ κατ' ἄνθρωπο θλίψη συγκλόνισε τίς καρδιές μας. Ἐφυγε ὅπως καί ἔζησε: ἀθόρυβα. Κανένας δέν τόν εἶδε ὅταν, κατά τήν διάρκεια τοῦ νυκτερινοῦ ὕπνου, πέταξε ἡ ἅγια ψυχή του στά οὐράνια.

Μόλις πληροφορηθήκαμε γιά τήν κοίμησή του, τελέσαμε στόν καθεδρικό ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου Σεούλ μνημόσυνο, στό ὁποῖο μέ πολλή συγκίνηση συμμετεῖχαν οἱ Κορεάτες πιστοί καί καθημερινῶς γιά σαράντα μέρες τόν μνημονεύαμε στίς ἱερές Ἀκολουθίες καί ἐξακολουθοῦμε νά τόν μνημονεύουμε σέ κάθε θεία Λειτουργία.

Ἡ μορφή τοῦ κεκοιμημένου ἔχει μείνει ἀνεξί-

τηλη στά μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Μητρόπολης Κορέας ἀπό τήν παραμονή του ὡς ἐθελοντῆ καθηγητῆ, στό ταχύρρυθμο θεολογικό Σεμινάριο τοῦ Ἁγίου Νικολάου Σεούλ τό πρῶτο (Μάρτιος - Μάϊος) καί τό δεύτερο (Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος) τρίμηνο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1996. Στό δεύτερο μάλιστα τρίμηνο ἤρθε στήν Κορέα μετά τῆς ἀειμνήστου συζύγου του Ὀλγας, ἡ ὁποία δίδαξε τό μάθημα «Κοινωνική Ἐργασία στήν Ἑνορία». Ἐκεῖνος δίδαξε Εἰσαγωγή καί Ἑρμηνεία στήν Παλαιά καί Καινή Διαθήκη, Χριστιανική Ἠθική καί Δογματική. Οἱ φοιτητές ἦταν ἀπό τήν Κορέα, τήν Μαλαισία, τήν Ἰνδία, τίς Φιλιππίνες καί τήν Ἰνδονησία. Μέ πόση ἀγάπη καί στοργή ἀνέφερε πάντα τά ὀνόματα τῶν φοιτητῶν του καί μέ πόσο ἐνδιαφέρον ρωτοῦσε νά μάθει γιά τήν πρόοδο καί τήν ἱερατική διακονία τους μετά τήν ἀποφοίτησή τους! Γι' αὐτό τόν θυμοῦνται πάντα μέ βαθειά εὐγνωμοσύνη καί πολλή ἀγάπη.

Οί Κορεάτες όμως πιστοί τόν θυμούνται καί από τίς άλλες επισκέψεις του γιά τήν συμμετοχή του σέ ιστορικά γεγονότα τῆς ἐν Κορέα Ἐκκλησίας ὅπως π.χ. τήν δευτέρη κατά σειρά ἐπίσκεψη τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στήν Κορέα, τό 2000. Ἐπίσης γιά τήν χειροτονία εἰς ἐπίσκοπον Ζήλων, τοῦ πιστοῦ φίλου καί στενοῦ συνεργάτη, τοῦ ἀειμνήστου κυροῦ Σωτηρίου, τό 1993, καί τήν ἐνθρόνισή του ὡς πρώτου Μητροπολίτη Κορέας καί Ἐξάρχου Ἰαπωνίας, τό 2004.

Ὅποιος εἶχε τήν μεγάλη εὐλογία νά γνωρίσει τόν μακαριστό Ἰωάννη Λάππα μπορεί νά βεβαιώσει ὅτι ἦταν ἓνας «βελούδινος» ἄνθρωπος, μέ ἀπροσποίητη εὐγένεια καί ἀνυπόκριτη ἀγάπη, πραγματικός ἄρχοντας καί ἀξιοπρεπής σέ ὅλα του. Τόν χαρακτήριζε μέχρι τό τέλος τῆς ζωῆς του τό ταπεινό φρόνημα, παρά τήν σπουδαία ἐπιστημονική συγκρότηση καί τήν ἐντυπωσιακή γλωσσομάθειά του, πού ἀμφότερα, δυστυχῶς, καλλιεργοῦν συνήθως σέ πολούς τόν ἐγωισμό.

Διακρινόταν ἐπιπλέον γιά τό ὑψηλό ἐκκλησιαστικό φρόνημά του, τήν οἰκουμενική θεώρηση τῆς Ὁρθοδοξίας, τήν εὐαισθησία του πρὸς τόν ἀνθρώπινο πόνο καί τήν διάθεση προσφορᾶς καί διακονίας. Ἐπίσης διέθετε ἐξαιρετική ἀνοικτοσύνη πνεύματος, πού τοῦ ἐπέτρεπε τήν πρόσληψη νέων ἰδεῶν καί ἀντιλήψεων, ἀλλά πάντα μέ πολλή σύνεση καί διάκριση, χωρίς νά προκαλεῖ ἢ νά σκανδαλίζει κανέναν. Ἡ γνωριμία του μέ τόν κόσμο τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς τόν προβλημάτιζε θετικά καί τόν ἔκανε νά ἀναλογίζεται τρόπους καί μεθόδους διαδόσεως τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας γιά τήν πραγματική σάρκωσή της, πάντα μέ σεβασμό στήν τοπική παράδοση, ἀλλά καί στήν πνευματική ὀρθόδοξη κληρονομιά.

Ὁ γράφων ἔχει νά θυμᾶται πλεῖστα ὅσα ἀπό τήν πολυετῇ γνωριμία μαζί του. Οἱ συζητήσεις μας γιά τόν ἀγαπημένο τοῦ μέγιστο ἐκκλησιαστικό Πατέρα καί Διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, τό τεράστιο συγγραφικό ἔργο τοῦ ὁποῖου εἶχε μελετή-

σει ὁλόκληρο δύο φορές καί τό εἶχε ἀποδελτιώσει, γιά τήν συγγραφή τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς¹, παραμένουν πάντα στήν μνήμη μου νωπές. Οἱ διὰ ζωῆς ἢ τηλεφωνικές ἐπικοινωνίες μας ἦταν γιά μένα πάντα πηγή θεολογικοῦ ἀναστοχασμοῦ καί μαθητείας στήν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καί ἀνθρωπιά. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ τό πόσο πρόθυμα καί γενναιοδωρὰ ἔδινε πληροφορίες, παραπομπές καί σημειώσεις, προΐοντα τῆς πολυχρόνιας ἐπιστημονικῆς του ἔρευνας, ὅταν ἀπό τήν Κορέα τοῦ ζητοῦσα τήν βοήθειά του. Ἐπίσης θυμᾶμαι μέ πόση ὀξυδέρκεια, κριτική σκέψη, ἀλλά καί μεγάλο πόνο ψυχῆς ἀντιμετώπιζε καταστάσεις φονταμενταλισμοῦ καί ἐκκοσμίκευσης στό ἐκκλησιαστικό σῶμα, καθὼς καί δυσκολία νά ἀποφασίσουν ἢ νά ἀποδεχθοῦν κάποιοι ἐκκλησιαστικοί ταγοί τά αὐτόνομα ὅπως π.χ. τήν συμμετοχή τους στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο τῆς Κρήτης, τήν καταδίκη στήν πράξη τοῦ ἐθνοφλετισμοῦ καί τοῦ πολέμου στήν Οὐκρανία, τήν ἀναγνώριση τῆς Αὐτοκεφαλίας τῆς Οὐκρανικῆς Ἐκκλησίας, τήν τήρηση τῶν μέτρων κατά τήν πανδημία τῆς covid-19, καί ἄλλα πολλά.

Ἐπῆρξε ἰδρυτικό μέλος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύ-

1. Ἰωάννη Δ. Λάππα, *Ἡ περὶ ἐργασίας διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, Πατριαρχικόν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 2008.

ματος Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, στό ὁποῖο ἐργάστηκε γιά 28 ὁλόκληρα χρόνια² μέ θαυμαστό ζῆλο καί αὐταπάρνηση, συμπάσχων ἐκ τῶν μετόπισθεν γιά ὅ,τι συνέβαινε στά ἱεραποστολικά κλιμάκια τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Τό περιοδικό τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ξεκίνησε τήν ἔκδοσή του ἐπὶ τῆς προεδρίας του (2001) καί στόν μακαριστό Ἰωάννη Λάππα ὀφείλεται ὁ ἐμπνευσμένος τίτλος του, πού παραπέμπει στό γνωστό «Οδοιπορικόν» τῆς Αἰθερίας τοῦ 4ου αἰῶνα. Κατά τήν θητεία του στό Πατριαρχικό Ἰδρυμα ὡς μέλος, ἀλλά κυρίως ὡς πρόεδρος δέν ἐφείδετο θυσιῶν καί κόπων γιά νά διεκπεραιώνει ὑπεύθυνες ὑποθέσεις σέ Ὑπουργεῖα καί ἄλλες δημόσιες ἢ ἰδιωτικές ὑπηρεσίες, ἀλλά καί νά ἐργάζεται χειρωνακτικά σάν χαμάλης, καί μάλιστα σέ προχωρημένη ἡλικία, κουβαλώντας κιβώτια γιά τήν ἀποστολή τους στήν Ἄπω Ἀνατολή. Καί ὅλα αὐτά τά ἔκανε μέ βαθειά συναίσθηση ὅτι διακονεῖ τήν Μητέρα Ἐκκλησία, τό

2. Στό Πατριαρχικό Ἰδρυμα Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολῆς Ἄπω Ἀνατολῆς ὑπνέτησε ὡς μέλος τοῦ Δ.Σ. ἀπό τίς 12 Ἰουνίου 1989 ἕως 29 Φεβρουαρίου 1996 καί ὡς Πρόεδρος ἀπό τήν 1 Μαρτίου 1996 ἕως τίς 28 Φεβρουαρίου 2014. Ἐπίσης καί μετά τήν οἰκειοθελῆ παραίτησή του συνέχισε νά ἐργάζεται ὡς ἀπλό μέλος τοῦ Δ.Σ. ἀπό τή 1 Μαρτίου 2014 ἕως τίς 28 Φεβρουαρίου 2017.

Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, γιά τό ὁποῖο ἔτρεφε βαθύτατο σεβασμό.

Χαρακτηριστικό τῆς γενναιοδωρίας, τῆς ἀξιοπρέπειας καί τῆς εὐαισθησίας του σέ θέματα δικαιοσύνης εἶναι καί τό ἀκόλουθο περιστατικό: Τό 2010 μέ τήν χορωδία τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καί ὁμάδα μουσικῶν παραδοσιακῆς κορεατικῆς μουσικῆς ταξιδέψαμε ἀπό τήν Κορέα γιά περιοδεία στήν Ἑλλάδα, κατά τήν ὁποία μέ πολλές θυσίες μᾶς συνόδευε, ὡς Πρόεδρος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος καί ὁ μακαριστός Ἰωάννης Λάππας. Στήν αἴθουσα ὑποδοχῆς ἑλληνικοῦ ξενοδοχείου στό κέντρο τῆς Ἀθήνας κάποιος ἄγνωστος ἔκλειψε ἀπό τήν χειραποσκευή ἑνός μὴ Ὁρθόδοξου Κορεάτη, πεντακόσια εὐρώ. Θυμᾶμαι μέ πολύ

συγκίνηση πόσο στενοχωρήθηκε ὁ ἀείμνηστος. Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ἦρθε στό ξενοδοχεῖο καί ἔδωσε μέ λεπτότητα ἕναν φάκελο μέ πεντακόσια εὐρώ στό θῦμα τῆς κλοπῆς λέγοντας: «Γιά μένα, αὐτό πού ἔγινε στήν πατρίδα μου, εἶναι θέμα προσωπικῆς τιμῆς καί ἀξιοπρέπειας. Σᾶς παρακαλῶ δεχθεῖτε το». Ὁ Κορεάτης ἔνιωσε πολύ ἀμήχανα. Ὁμολογῶ πώς κι ἐγώ προσπάθησα νά ἀρθρώσω κάποια ἀντίρρηση. Ἀλλά μπροστά στήν ἀκλόνητη ἀπόφασή του ὅλοι ὑποχωρήσαμε.

Ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Λάππας κουράστηκε ἐπίσης γιά τήν ἐξεύρεση οἰκονομικῶν πόρων πρός πραγματοποίηση πολλῶν ἔργων πού ἔγιναν στήν ἐν Κορέα Ἐκκλησία, ἀλλά καί σέ χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Πολλές φορές τό ὄνομά του καί μόνον ἄνοιγε «πόρτες», ἀφοῦ ὑπουργοί, βουλευτές, διευθυντές καί ἄλλα σημαίνοντα πρόσωπα τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδας εἶχαν σπουδάσει κοντά του κατά τήν τριακονταετῆ διδακτική διακονία του στό Ἑλληνο-Ἀμερικανικό Ἐκπαιδευτικό Ἰδρυμα «Κολλέγιο Ἀθηνῶν». Ὁ σεβασμός πού εἶχαν ὅλοι στό πρόσωπό του γιά τήν ἀνθρωπιά του, τήν ὑπευθυνότητα καί τήν παιδαγωγική εὐελιξία του ὡς δασκάλου, φαινόταν ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή ὅταν τόν ἔβλεπαν μετά ἀπό χρόνια ἢ ἀπλά ἄκουγαν τό ὄνομά του. Ἀπό τίς πολλές κρίσεις παλαιῶν μαθητῶν του στό Κολλέγιο, τίς ὁποῖες

ἔχουν καταθέσει δημόσια πρὶν καὶ μετὰ τὴν κοίμησή του, ἃς μᾶς ἐπιτραπεί νὰ παραθέσουμε, δείγματος χάριν, τὶς κάτωθι δύο:

“Ένας ἀριστερῶν πολιτικῶν πεποιοθήσεων μαθητῆς του, στὴν αὐτοβιογραφία του, τὸν ἀποκαλεῖ «προοδευτικὸ θεολόγο... μέ χριστιανικὴ ἐγκαρτέρηση καὶ ἰώβειο ὑπομονή»³.

Ἄλλος μαθητῆς του, ἐπίσης ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ πολιτικὸ χῶρο ἀναφέρει: «Γράφω γιὰ νὰ μοιρασθῶ μαζί σας τὴ διαφορετικὴ προσέγγιση τῆς μαθησιακῆς διαδικασίας καὶ τῆς σχολικῆς τάξης ἀπὸ ἓνα ἐμπνευσμένο ἐκπαιδευτικὸ... Ἦ μέχρι τότε ἐμπειρία ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του θεολόγους ἦταν ἀπὸ ἀρνητικὴ ἕως θλιβερή... Μὲ ἔμαθε νὰ σέβομαι τὶς ἀπόψεις τοῦ ἄλλου καὶ νὰ προτιμῶ τὸν ἐποικοδομητικὸ διάλογο... Κι ὅταν ἡ δική του πρωτοποριακὴ ἐκπαιδευτικὴ λειτουργία –κι ἃς μὴ τὴ βάφτιζε ἔτσι– μοῦ ἔρχεται στὸ μυαλό, ἀναλογίζομαι πόσο πίσω εἴμαστε σήμερα. Θέλει βλέπετε γνώσεις, κότσια, ψυχὴ καὶ ἀνοικτὴ καρδιά γιὰ νὰ γίνεις ἓνας τέτοιος δάσκαλος... Ἦ οὐσία τῆς λέξης “προοδευτικὸς”. Ναί. Αὐτὸς ἦταν Ὁ Ἰωάννης Λάμπας... Εἶναι ἀπίστευτο πὼς παρὰ τὶς διαφορὲς μας, ὅλοι οἱ τότε μαθητῆς, ὅταν μιλούσαμε ἢ μιλαῖμε γιὰ ἐκεῖνον πάντοτε ὁμονοοῦσαμε. Τὸν ἔχουμε πάντα στὴν καρδιά μας. Μακάρι νὰ ὑπῆρχαν πολλοὶ δάσκαλοι σάν κι ἐκεῖνον. Νὰ τοὺς ἄφηναν νὰ λειτουργοῦν ἐλεύθερα. Ὁ κόσμος μας θὰ ἦταν διαφορετικὸς»⁴.

Παρόμοια ἐκφράζονται καὶ οἱ φοιτητῆς του στὸ Θεολογικὸ Σεμινάριο τοῦ Ἁγίου Νικολάου Σεούλ, ἀλλά, καθὼς πιστεύω, καὶ ὅσοι εἶχαν τὴν μεγάλη εὐλογία νὰ τὸν ἔχουν καθηγητὴ τους στὴν Θεολογικὴ Ἀκαδημία «Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ» στὸ Δυρράχιο Ἀλβανίας.

3. Νίκου Μπίστη, *Προχωρώντας καὶ ἀναθεωρώντας*, Ἐκδόσεις Πόλις, Ἀθήνα 2010, σ. 91-92.

4. Ἡρόστρατου, «Ἀποχαιρετῶντας ἓναν καθηγητὴ μας», στὴν ἐβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερίδα *Δρόμος τῆς Ἀριστερᾶς*, 2 Νοεμβρίου 2023.

«Αὐτὸς εἶναι ἅγιος ἄνθρωπος», μοῦ ἔλεγε κάποια γυναίκα στὴν Κορέα, πού εἶχε τὴν εὐθύνη νὰ ἐτοιμάζει τὸ φαγητὸ γιὰ τοὺς καθηγητῆς τοῦ Σεμιναρίου στὴν Κορέα. «Ἐτρωγε ὅ,τι τοῦ προσφέραμε καὶ ποτέ δέν εἶχε καμμία ἀπαίτηση. Διαρκῶς μᾶς εὐχαριστοῦσε γιὰ τὸ παραμικρό», ἔλεγε μέ θαυμασμό.

Γιὰ τὴν πολύτιμη διακονία του στοὺς ἱεραποστολικούς ἀγροὺς τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἄπω Ἀνατολή, ὕστερα ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Πισιδίας, τοῦ ἀπὸ Κορέας, Σωτηρίου, τὸ σεπτὸ Οἰκουμενικὸ μας Πατριαρχεῖο τὸν τίμησε μέ τὸ ὀφφίκιο «Ἀρχων διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας», τιμὴ γιὰ τὴν ὁποία ἔνιωσε βαθύτατα συγκινημένος καὶ εὐγνώμων πρὸς τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο. Ὅπως μοῦ ἐκμυστηρεύτηκε, κατὰ τὴν ὥρα τῆς χειροθεσίας του ὑπὸ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Πατριάρχου, Μητροπολίτη Πισιδίας Σωτηρίου, στὸν ἱερό ναὸ Ἀγίας Σκέπης Παπάγου στίς 27/5/2014, αἰσθάνθηκε ἰδιαίτερα τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸν δέ τίτλο: «διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου» τὸν θεωροῦσε «ἀσκήωτο»!

Χαρακτηριστικὸ τῆς βαθειᾶς πίστεως του στὴν θαυματουργικὴ ἐπέμβαση τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Ὅταν κάποτε βρεθῆκα-

με καί μέ άλλους συνεργάτες τῆς Ἱεραποστολῆς στό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου στήν Αἴγινα, μᾶς ζήτησε μέ λεπτότητα νά τοῦ ἐπιτρέψουμε νά μείνει λίγο περισσότερο χρόνο στόν τάφο καί στό δωμάτιο τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου γιά νά προσευχηθεῖ κατά μόνας.

Θά ἤθελα νά τελειώσω τήν πενιχρή ἀναφορά μου στήν προσωπικότητα τοῦ ἀείμνηστου Ἰωάννη Λάππα μέ μία τελευταία προσωπική μαρτυρία, ἡ ὁποία εἶναι ἐνδεικτική τῆς συνήθειάς του νά μή μιλά σχεδόν ποτέ γιά τόν ἑαυτό του καί τά προβλήματά του, ἀλλά νά σκέπτεται πάντα τούς άλλους:

Σέ μία ἀπό τις τηλεφωνικές μας ἐπικοινωνίες ἀπό τήν Κορέα, μετά τήν συζήτηση πολλῶν θεμάτων πού ἄπτονταν τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας στήν Ἰαπωνία, τόν παρεκάλεσα νά μεταφέρει τούς θερμούς χαιρετισμούς ὅλων μας στήν ἐκλεκτή σύζυγό του Ὁλγα. Τότε μοῦ ἀποκάλυψε μέ ἔντονο δισταγμό κάτι πού μέ ἄφησε ἐμβρόντητο: «Ξέρετε, δέν σᾶς εἶπα τίποτε γιά νά μή σᾶς στενοχωρήσω καί σᾶς ἀποσπάσω ἀπό τήν διακονία σας, ἀλλά ἡ Ὁλγα πρό ἡμερῶν κοιμήθηκε!» Παρόμοια περίπτωση ἔχω ὑπόψη μου μόνον στήν «Ἀναφορά στόν Γρέκο» τοῦ Νίκου Καζαντζάκη⁵:

«Μά ἐγώ χτυποῦσα κιόλας τήν πόρτα τοῦ παπᾶ. Ἄκουσα βαριά βήματα στήν αὐλή, ἡ πόρτα ἄνοιξε, πρόβαλε μπροστά μου ἕνας γέροντας μέ χυμένα μακριά μαλλιά στους ὤμους, μέ κάτασπρα γένια· χωρίς νά μέ ρωτήσει ποιός εἶμαι καί τί θέλω, ἄπλωσε τό χέρι.

—Καλῶς ὄρισες, μοῦ 'πε· εἶσαι ξένος; κόπιασε μέσα.

Μπῆκα· ἄκουσα φωνές, πόρτες ἀνοιγόκλεισαν, μερικές γυναῖκες τρύπωξαν στή διπλανή κάμαρα βιαστικές κι ἐξαφανίστηκαν. Μ' ἔβαλε ὁ παπᾶς καί κάθισα στόν καναπέ.

—Να συμπαθᾷς τή γυναῖκα μου, τήν παπαδιά, εἶπε· εἶναι λίγο ἀδιάθετη, ἐγώ θά σοῦ μαγερέψω, θά σοῦ βάλω σοφρά νά δειπνήσεις, θά σοῦ στρώσω τό κρεβάτι νά κοιμηθεῖς.

Ἡ φωνή του ἦταν βαριά καί θλιμμένη· τόν κοίταξα· ἦταν χλωμός πολύ καί τά μάτια του πρησμένα καί κατακόκκινα σά νά 'χε κλάψει. Δέν ἔβαλα τίποτα κακό στό νοῦ μου, ἔφαγα, κοιμήθηκα, καί τό πρωί ἦρθε ὁ παπᾶς καί μοῦ 'φερε σ' ἕνα δίσκο ψωμί, τυρί

καί γάλα. Ἄπλωσα τό χέρι, τόν εὐχαρίστησα καί τόν ἀποχαιρέτησα.

—Πήγαινε στήν εὐχή τοῦ Θεοῦ, παιδί μου, μοῦ 'πε· ὁ Χριστός μαζί σου.

Ἐφυγα. Στήν ἄκρα τοῦ χωριοῦ ἕνας γέρος πρόβαλε· ἔβαλε τό χέρι στό στήθος, μέ χαιρέτησε.

—Και πού πέρασες τή νύχτα, παιδί μου; μέ ρώτησε.

—Στοῦ παπᾶ τό σπίτι, γέροντα, ἀποκρίθηκα.

Ὁ γέρος ἀναστέναξε.

—Ε, τόν κακομοῖρη, εἶπε, καί δέν κατάλαβες τίποτα;

—Τι νά καταλάβω;

—Ὁ γιός του, ὁ μοναχογιός του, πέθανε χτές τό πρωί· δέν ἄκουσες τίς γυναῖκες πού τόν μοιρολογοῦσαν;

—Δέν ἄκουσα τίποτα, γέροντα· τίποτα.

—Τόν εἶχαν στή μέσα κάμαρα τοῦ σπιτιοῦ καί θά τόν μοιρολογοῦσαν σιγανά, νά μήν ἀκούσεις καί νά στενοχωρηθεῖς. Ἄε στό καλό!

Πολυσέβαστέ μας διδάσκαλε τοῦ Εὐαγγελίου εὐχόμαστε καί προσευχόμαστε νά ἀκούσεις ἀπό τόν Χριστό, πού τόσο ἀγάπησες ἐκ νεότητός σου τό: «εὖ, δοῦλε ἀγαθέ καί πιστέ· ... εἴσελθε εἰς τήν χαράν τοῦ Κυρίου σου» (Ματθ. 25,21).

5. Νίκου Καζαντζάκη, Ἀναφορά στόν Γρέκο, Ἐκδόσεις Ἑλένης Ν. Καζαντζάκη, Ἀθήνα 1982, σ. 373-375.

† ὁ Κορέας καί Ἰαπωνίας Ἀμβρόσιος

Μπορούσε νά ἔρθει στήν Ἀφρική ὁ Ἅγιος Παῖσιος

«Θά ἔρδει ἐποχή πού δά διψοῦν πολλοί νά μάθουν γιά τόν Χριστό καί τήν Ὁρθοδοξία.

Ἔτσι δά κηρυχθεῖ τό Εὐαγγέλιο σέ ὅλο τόν κόσμο», Ἅγιος Παῖσιος

Αν μελετήσῃ κανεῖς προσεκτικά τά Σιναϊτικά Δίπτυχα 2019, στίς σελίδες 167-193, ὑπάρχουν θαυμάσιες πληροφορίες γιά τίς ἐπισκέψεις τοῦ Ἁγίου Παΐσιου στό Ὅρος Σινᾶ (1962-1963, 1981, 1988).

Σέ ἀνύποπτο χρόνο, ὁ τότε νεαρός Δαμιανός νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, εἶχε συναντήσεις μέ τόν Ἅγιο Παῖσιο καί τόν προσκάλεσε νά ἐπισκεφθεῖ τό Ὅρος Σινᾶ, κάτι πού ὁ ἴδιος πραγματοποίησε στίς προαναφερθεῖσες ἡμερομηνίες.

Ἀνάμεσα λοιπόν σ' αὐτές τίς ἡμερομηνίες, ὁ τότε νεαρός Ἀρχιμανδρίτης Δαμιανός, ἀποφάσισε νά ἔλθῃ στήν Κένυα, γιά νά ἐργασθεῖ ἱεραποστολικά, κάτι πού πραγματοποίησε τήν ἐποχή πού ὑπηρετοῦσε στήν Ἀφρική ὁ π. Χρυσόστομος Παπασαραντόπουλος. Μητροπολίτης Κένυας τότε ἦταν ὁ μακαριστός Νικόδημος.

Ὁ Δαμιανός, μάλιστα, ἀνάμεσα σέ ἄλλα, τονίζει στίς σημειώσεις του καί τά ἑξῆς: «Κάτι θά γίνηι, δόξα τῷ Θεῷ, πρὸς τό Σινᾶ ἢ πρὸς τήν Ἱεραποστολή». Ἦλθε λοιπόν ὁ Δαμιανός καί γνώρισε ἀπό κοντά τήν πορεία τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς στήν Κένυα. Τήν ἐποχή ἐκείνη ὁ Ἅγιος Παῖσιος βρισκόταν γιά ἀσκηση στό Ὅρος Σινᾶ.

Φαίνεται ὅτι ἦταν τόσος ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ π. Δαμιανοῦ, πού μίλησε γιά τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἁγίου Παΐσιου στόν τότε Μητροπολίτη Νικόδημο, ὁ ὁποῖος στίς 4 Νοεμβρίου 1970 ἀπηύθυνε τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή στόν Ἅγιο Παῖσιο.

«Ἀριθμ. Πρωτ. 58/70

Τῷ Ὁσιωτάτῳ Μοναχῷ Κυρίῳ Παΐσιῳ

Ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ τέκνῳ τῆς Ἡμῶν ταπεινότητος,

Ἀσπασμόν ἅγιον ἐν Κυρίῳ

Ἐπληροφορήθημεν παρά τοῦ πατρός Δαμιανοῦ Σαμαρτζῆ διὰ τά καθ' ὑμᾶς καί χαίρομεν ὅπως ἰδιαιτέρως διὰ τήν θερμήν πίστιν καί ἀφοσίωσίν σας εἰς τό θεῖον ἔργον τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ.

Εὐχαρισθοῦμε ὁλόθερμα διὰ τās υἱϊκάς προσηρσεις σας καί τήν ἀγάπην σας πρὸς τό πρόσωπό μας. Θά χαρῶμεν ὅπως ἰδιαιτέρως ἐάν ἡ διὰ τοῦδε ἀρχόμε-

νη ἀλληλογραφία μας μή παραμείνῃ εἰς τυπικά πλαίσια, ἀλλά προχωρήσῃ καί πέραν τούτων εἰς τά πνευματικά τοιαῦτα.

Ἐχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι ἡ ὑμετέρα Ὁσιότης παρά τούς ἀτρήτους κόπους της θά θελήσῃ διὰ τῶν τιμίων προσευχῶν της νά ἐνισχύσῃ τό λίαν δυσχερές ἔργον τῆς Ἱεραποστολῆς ὑπέρ ἡ Ἡμετέρα Μητρόπολις, ὡς μόνη Ἱεραποστολική τοιαύτη ἐπιτελεῖ εἰς τήν σύγχρονον ἐκκλησιαστικήν Ὁρθόδοξον ζωήν.

Διὰ τοῦ π. Δαμιανοῦ ἐλάβομεν καί τούς Σταυρούς τούς ὁποῖους ἡ ὑμετέρα ἀγάπη ἀπέστειλεν εἰς ἡμᾶς. Σᾶς παρακαλῶ νά εὐχαριστήσῃτε καί τόν μοναχόν Στέφανον καί νά τοῦ διαβιβάσῃτε τās εὐχάς Ἡμῶν καί εὐλογίας.

Ταῦτα καί μένομεν τῆς ἡμετέρας Ὀσιότητος διαφυγῆς πρὸς Θεόν εὐχέτης.

† Ὁ Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως Νικόδημος
Ἐν Ναϊρόμπι τῇ 4η-11-70»

Βέβαια ἀπὸ ἔρευνες καί μελέτες, ἐξάγουμε τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς Μοναχισμὸς, συνέβαλε τὰ μέγιστα στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἰδέας τῆς Ἱεραποστολῆς, σ' ὅλα τὰ μήκη καί πλάτη τῆς Οἰκουμένης.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ταπεινοὶ καί ἀφανεῖς ἥρωες τῆς πίστεώς μας, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἐμφανίστηκε ὁ Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς, ἦσαν ἐκεῖνοι πού μέ τὴν ἀσκησι καὶ τὴν προσευχὴ τοὺς πρῶτα καί ὕστερα μέ τὴν παρουσίαν τοὺς στά βάθη τῆς ἀπέραντης Οἰκουμένης, ἔδωσαν τὸ παρὼν καὶ διεκήρυξαν τὸ χαρμόσυνο εὐαγγελικὸν μήνυμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του.

Οἱ φωτεινὲς αὐτὲς μορφὲς δημιούργησαν ὅλες ἐκεῖνες τίς προϋποθέσεις, ὥστε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μας: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». (Ματθ. 28,19).

Ἐνας σύγχρονος μοναχὸς –νὰ σημειώσουμε ὅτι αὐτὸς ὁ μοναχὸς ἐπισκέφθηκε τὴν Κέννα γύρω στὴν δεκαετία τοῦ '80– σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς σ' ἓναν Ἀφρικανὸ κληρικό, ἐξηγεῖ ἀκριβῶς τί εἶναι ὁ μοναχὸς μέ τὰ ἐξῆς ἀξιοπρόσεκτα. Λέγει λοιπὸν χαρακτηριστικὰ: «πρῶτα - πρῶτα, ὁ μοναχὸς εἶναι ἓνας θερμὸς πιστὸς χριστιανός, πού ἐξέρχεται τοῦ κόσμου, ἀφιερώνεται στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ, στὴν ἀσκήσιν καὶ τὴν προσευχήν, εἰς τὴν ἀκατάπαυστον λατρεῖαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὑπὸ κατασκευὴν ἐπίγειος ἄγγελος ἢ οὐράνιος ἄνθρωπος. Λειτουργικὸν πνεῦμα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενον. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ τόπος τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του».

Οἱ μοναχοὶ πού ἀκολουθοῦν αὐτὴ τὴν πορεία γίνονται στο τέλος ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφοῦ ἔχουν συνεχῆ ἐπικοινωνία μέ τὰ ἐπουράνια. Εἶναι ζωτανὴ αὐτὴ ἡ παράδοση πού δημιουργεῖ μέσα στὴν ψυχὴ τῶν μοναχῶν πνεῦμα ἀγάπης, θυσίας καὶ ἀγιαστικῆς προσφορᾶς.

Νὰ ποῦμε, ὅπως τὸ ἔχουμε πεῖ καὶ ἄλλοτε, εἶναι οἱ φίλοι καὶ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, μέ τὰ ἰδιαίτερα αὐτὰ τάλαντα καὶ τίς ἀρετὲς πού εἶναι στολισμένοι καὶ χαριτώνουν μέ τὸν τρόπο αὐτὸ ὅλους ὅσοι τοὺς πλησιάζουν

καὶ συναναστρέφονται μαζί τους, ἀφοῦ ἐκπληρώνουν στο ἀκέραιο τὴν ἀρετὴ τῆς ἀπόλυτης ὑπακοῆς.

Μπορεῖ ὁ Ἅγιος Παῖσιος νὰ μὴν βρέθηκε ποτέ του σὲ κάποια μακρινὴ χώρα τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, ἦταν ὅμως ὁ ἴδιος γνώστης τῆς «μεθόδου» καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μέσων ἐκεῖνων, πού θὰ βοηθήσουν κάποιον πού θὰ ἤθελε νὰ ἐργασθεῖ ἱεραποστολικά. Αὐτὸς ἐξασκοῦσε Ἱεραποστολὴ καὶ μάλιστα ἐντονὴ καὶ οὐσιαστικὴ μέσα ἀπὸ τὴν ἀσκησιν καὶ τὴν προσευχὴ του.

Διὰ τῆς ἀδιάλειπτης προσευχῆς ἐπικοινωνοῦσε μέ τὸν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀγωνιοῦσε, ἀληθινά, ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ μποροῦν νὰ ἐπικοινωνοῦν μέ τὸν Θεό, νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ νὰ συμμετέχουν μέσα ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας στὴ χαρὰ τῆς σωτηρίας.

Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι εἶχε «εἰδικευθεῖ» πάνω στο θέμα τῆς Ἱεραποστολῆς, ἐφόσον τὴν ζοῦσε καθημερινά μέ τὴν προσευχὴ του καὶ τὴν συμπόρευσίν του μαζί σ' ὅσους ἤθελαν ἢ καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸν δρόμο αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῶν Ἑθνῶν.

Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου γιὰ τὸ θέμα τῆς Ἱεραποστολῆς: «Γιὰ νὰ πάει κάποιος στὴν Ἱεραποστολὴ καὶ νὰ ἔχει θετικὰ ἀποτελέσματα, πρέπει νὰ εἶναι ἅγιος. Δέν φθάνει νὰ μάθει νὰ ὀδηγεῖ αὐτοκίνητο ἢ ἄλλα παρόμοια, πρέπει νὰ κάνει θαύματα. Ὅταν γιὰ παράδειγμα συναντήσῃ σὲ κάποια γωνία τοῦ δρόμου ἓναν μάγο, θὰ πρέπει νὰ τοῦ κάνει κάποιο θαῦμα, ὥστε ὁ μάγος ὁ καημένος νὰ πιστεύσῃ στὸν Χριστό...». Καὶ συνέχιζε: «Δέν κοιτᾶμε τὸν ἑαυτὸ μας πού εἶναι γεμάτος πληγὲς καὶ βρωμᾶμε, ἀλλὰ πὼς νὰ σώσουμε τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ τὸ ἐλαφρὸ ἱεραποστολικὸ πνεῦμα εἶναι ἐμπόδιο γιὰ τὸν μοναχό. Ἐνῶ ἂν ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας πού ἔχει ἀτελείωτη δουλειά, ἂν στραφοῦμε μέσα, τότε θὰ βοηθηθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι...».

Εἶναι γεγονὸς ὅτι δέν ἔκανε ἱεραποστολικά ταξίδια ὁ Ἅγιος Παῖσιος, εἶχε ὅμως τὴν ἄνωθεν ἐντολὴ καὶ φῶτιση νὰ παραμείνῃ στο Ἅγιον Ὅρος, νὰ μὴν ἐξέρχεται κι ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἐνεργεῖ οὐσιαστικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνία του μέ τὸν οὐρανὸ γιὰ τοὺς ἐργάτες τοῦ ἱεραποστολικοῦ Ἀμπελῶνα. Ἡ προσφορὰ του στὴν Ἱεραποστολὴ ἦταν ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτη προσευχὴ του καὶ τὸ ἀξιομίμητο παράδειγμα τῆς ἀγίας του βιωτῆς.

† Ὁ Ναϊρόμπι Μακάριος

Ίεραποστολική περιοδεία στή Βόρεια Μαδαγασκάρη

Συχνές είναι οι έξορμήσεις μας στην έπαρχία, όπου υπάρχουν Ένορίες και αρκετοί χριστιανοί. Πολλοί οι λόγοι αυτών των επισκέψεών μας. Οι άνθρωποι που έλαβαν τό Άγιο Βάπτισμα, έχουν ανάγκες. Πρέπει να διατηρούμε τακτική επαφή μαζί τους και να συνεχίζουμε την κατήχηση, ώστε να λαμβάνουν μεθοδικά την πνευματική τροφή και να ενισχύονται, ώστε να στερεώνονται στην Όρθόδοξη πίστη.

Γιά τόν σκοπό αυτό αποφασίσαμε να επισκεφθούμε μερικές ένορίες που βρίσκονται πολύ μακριά, προκειμένου να ακούσουμε τους χριστιανούς μας, να επικοινωνήσουμε μαζί τους, να δώσουμε λύσεις στα προβλήματα και στις δυσκολίες τους και ό,τι άλλο τους απασχολεί.

Τίποτε δέν είναι εύκολο γιά ένα λαό που ζει, γευόμενος ελάχιστα από τά σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα του πολιτισμού μας. Σέ πολλές περιπτώσεις στερείται ακόμη και τά αυτονόητα, όπως είναι τό καθημερινό φαγητό. Είναι πολύ δύσκολο γιά τους ανθρώπους αυτούς να είναι συνεπείς στά θρησκευτικά τους καθήκοντα. Χρειάζονται συνεχώς ήθική συμπαράσταση και ενθάρρυνση.

Οί αποστάσεις είναι τεράστιες και τό ταξίδι, ώστε να φτάσουμε στον προορισμό μας, είναι από δύσκολο έως και επικίνδυνο σέ κάποιες περιπτώσεις. Προγραμματίζουμε, συνήθως, και άλλες επισκέψεις σέ Ένορίες και Κοινότητες, τίς οποίες συναντάμε καθοδόν, μέχρι να φτάσουμε στον τελικό μακρινό προορισμό μας.

Πρόσφατα δημιουργήσαμε δύο νέες ένοριακές κοινότητες στά βόρεια, κοντά στον κεντρικό οδικό άξονα που διασχίζει την Β. Μαδαγασκάρη από την Πρω-

τεύουσα και επάνω. Επισκεφθήκαμε τους ανθρώπους της πρώτης Κοινότητας, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν σέ μία πρόχειρη κατοικία και ξεκινήσαμε την κατήχησή τους. Μικροί και μεγάλοι, καθισμένοι όκλαδόν, παρακολούθησαν μέ απόλυτη ήσυχία, τάξη και προσοχή τόν Έπίσκοπο και τόν συνοδό Ίερέα, να τους διδάσκουν πρωτόγνωρα πράγματα. Στο τέλος αυτών των κατηχητικών συνάξεων υπήρξαν έρωτήσεις, ώστε να διευκρινιστούν τά σημεία εκείνα που δέν έγιναν κατανοητά. Στίς έρωτήσεις που υπέβαλαν οι άνθρωποι, διακρίνει κανείς την απλότητα και την αγνότητά τους, καθώς και την πίστη τους στον Θεό και την αγάπη και την αφοσίωσή τους στην Έκκλησία Του.

Όταν ολοκληρώθηκε ή κατήχηση, τους δώσαμε τά ταπεινά μας δώρα. Μερικά απλοϊκά σταυρουδάκια, καραμέλες και παιχνίδια στά παιδιά. Όσο φτωχικά και αν είναι αυτά που τους προσφέρουμε, τους δίνουν μεγάλη χαρά και συνήθως δίνουν την αφορμή γιά τή δημιουργία γιορτινής ατμόσφαιρας.

Άναχωρήσαμε από τόν πρώτο σταθμό και άνηφορήσαμε, 10 χιλιόμετρα περίπου, σέ μικρή απόσταση

ἀπό τόν κεντρικό δρόμο, ὥστε φτάσαμε στό δεύτερο σταθμό τοῦ προγράμματος τῶν ἐπισκέψεών μας. Ἐνας μικρός συνοικισμός ἀπό πρόχειρες χορτοκαλύβες, ἀποτελεῖ τή νεοσύστατη Ὁρθόδοξη Ἑνορία. Ἄνθρωποι πολύ φτωχοί πού ζοῦν μακριά ἀπό πολιτισμό, οἱ ὁποῖοι ὁμως ἐκφράζουν ζωνόρο ἐνδιαφέρον γιά τήν Ὁρθοδοξία.

Συγκεντρώθηκαν, λοιπόν, κάτω ἀπό τήν πυκνή σκιά ἑνός πελώριου δένδρου, κάθισαν ὅπως μπορούσαν καί μέ ἄκρα ἡσυχία καί ἀπόλυτο ἐνδιαφέρον παρακολούθησαν τόν ὁμιλητή. Τό ἀκροατήριό, ὅπως πάντοτε, ἀποτελεῖτο ἀπό μικρούς καί μεγάλους. Καί σ' αὐτή τήν Ἑνορία ἀκολουθήσαμε τό ἴδιο κατηχητικό πρόγραμμα. Οἱ ἄνθρωποι σέ αὐτή τήν περιοχή ἔχουν ἀνάγκη ἀπό ἕνα σχολεῖο, διότι αὐτό στό ὁποῖο εἶναι ὑποχρεωμένα τά παιδιά νά πηγαίνουν, βρίσκεται πολύ μακριά ἀπό τήν κωμόπολή τους. Δώσαμε μία πρώτη πρόχειρη λύση μέ τήν ἀποστολή ἑνός δασκάλου, ὁ ὁποῖος θά πηγαίνει καί θά διδάσκει τά παιδιά τῆς περιοχῆς. Στείλαμε, ἐπίσης, γραφική ὕλη καί ὅ,τι

ἄλλο εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή διδακτική διαδικασία. Μία ἐβδομάδα ἀργότερα ἀπό τήν πρώτη μας ἐπίσκεψη, πήγαμε ἐκ νέου στήν περιοχή, ὥστε νά σχεδιάσουμε τήν κατασκευή τοῦ σχολεῖοι σέ ἰδιόκτητο οἰκόπεδο τῆς Μητροπόλεώς μας.

Συνεχίσαμε τήν ἱεραποστολική μας περιοδεία πρὸς βορρᾶ, μέ προορισμό μας τήν Ἑνορία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, στήν κοινότητα τῶν πρώτων ἐλλήνων μεταναστῶν πού κτίστηκε τό 1949 στήν ἀκριτική κωμόπολη Mahajongn. Ἐκεῖ δραστηριοποιεῖται ὁ νέος ἱερέας π. Ἡλίας καί ἀποφασίσαμε νά τελέσουμε τό ἱερό Μυστήριό τοῦ Βαπτίσματος τῶν κατηχουμένων, πού εἶχαμε προγραμματίσει πολύ καιρό πρίν. Ὁ Ἱερέας μέ τόν κατηχητή συνεργάτη του, εἶχαν ετοιμάσει τά πάντα. Οἱ κατηχούμενοι ὅλων τῶν ἡλικιῶν, παρακολουθοῦσαν μέ προσευχή καί σεβασμό τά τελούμενα. Ἐλαβαν τό Βάπτισμα στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐγιναν κατὰ χάριν παιδιά τοῦ Θεοῦ καί ἐντάχθηκαν στήν Ἁγία Ἐκκλησία Του. Τέτοιες ὁμαδικές βαπτίσεις προγραμματίζονται καί τελοῦνται τακτικά ἀπό τήν Μητρόπολή μας, ὅπως καί ἀπό κάθε ἄλλη τοπική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στήν Ἱεραποστολή, ὥστε τό πλήρωμα τῶν πιστῶν νά αὐξάνει καί νά σώζονται οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων γιά τοὺς ὁποῖους ὁ Χριστός ἀπέθανε καί ἀνέστη.

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Ἀντανανρίβο
καί Β. Μαδαγασκάρης

Περιοδεία Μητροπολίτη Κινσάσας Θεοδοσίου στή Μπάντακα καί θεμελίωση Ναοῦ

Περιοδεία στήν πόλη τῆς Μπάντακα (Mbandaka), πού βρίσκεται ἐπάνω στόν Ἰσημερινό, πραγματοποιοῖσε ὁ Μητροπολίτης Κινσάσας κ. Θεοδοσίος, συνοδευόμενος ἀπό τόν Ἀρχιμανδρίτη π. Χρυσόστομο, Ἡγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, καθώς καί ἀπό τόν μηχανικό τῆς Μητροπόλεως.

Στήν Μπάντακα ἡ Ὁρθοδοξία ἔφθασε μόλις πρὶν ἐπτά μῆνες καί ἀπό τότε ὁργανώθηκε ἡ πρώτη ἐνορία, κατὰ ἀρχήν σέ ἐνοικιαζόμενο σπίτι, ἐντός τοῦ ὁποῖου ὁ ἀπεσταλμένος ἀπό τήν Μητρόπολη ἱερέας, τελοῦσε ὅλες τίς Ἀκολουθίες καί θεῖες Λειτουργίες. Ὡστόσο, συντόμως, ἀγοράστηκε οἰκόπεδο μέ κατοικία, ὅπου πλέον ἱερουργεῖ ὁ ἐφημέριος, ἐνῶ στόν χώρο αὐτό θεμελιώθηκε μέ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Μητρο-

πολίτην ὁ πρῶτος Ναός στήν περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης ἀπό τήν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφιξῆς του στήν Μπάντακα, συναντήθηκε μέ τόν Κυβερνήτη, τόν ἐκπρόσωπο τοῦ Κράτους γιά τά ἐκκλησιαστικά καί τίς θρησκευτικές κοινότητες, καθῶς καί μέ τό Δήμαρχο τῆς πόλης. Σέ ὅλες του τίς συναντήσεις τόνισε καί τεκμηρίωσε ὅτι ἡ μοναδική κανονική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στήν Ἀφρική εἶναι αὐτή ὑπό τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς, τό ὁποῖο συνεχίζει τήν ἀδιάλειπτη παρουσία του στήν Ἀφρικανική Ἡπειρο, ἐπί δύο χιλιάδες χρόνια, μέ κανονικό ἀναγνωρισμένο προκαθήμενο τόν Μακαριώτατο Πάπα καί Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρο Β΄.

Τό πρωί τῆς δευτέρας ἡμέρας, ὁ Μητροπολίτης τέλεσε τήν θεία Λειτουργία στό φτωχό σπίτι τῆς ἐνορίας καί στήν συνέχεια στόν αὐλαιο χῶρο, παρουσία τοῦ Κυβερνήτη, τοῦ Δημάρχου καί ἄλλων φορέων τῆς πόλεως τέλεσε τόν Ἀγιασμό καί ἔθεσε τόν θεμέλιο λίθο τοῦ Ναοῦ, ὁ ὁποῖος θά τιμᾶται στήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Ὁ Σεβασμιώτατος μετέφερε στόν κλῆρο καί τόν λαό τίς εὐχές τοῦ Πατριάρχου κ. Θεοδώρου καί εὐχήθηκε σέ σύντομο χρονικό διάστημα, νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ Ναοῦ, ὥστε νά δοθεῖ στή λειτουργική χρῆση τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ δέν παρέλειψε νά τονίσει ὅτι προτεραιότητά του εἶναι ἡ ἀποστολή μόνιμων ἱερέων.

Τήν ἐπίσκεψιν τοῦ Μητροπολίτη κ. Θεοδοσίου καί τή θεμελίωση τοῦ Ναοῦ, ὑπῆρξε μέριμνα ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη, ὥστε νά καλύψει τό τοπικό τηλεοπτικό κανάλι καί τά ραδιόφωνα, μέ σκοπό τήν εὐρύτερη διάδοση τοῦ μηνύματος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἡ περιοχή τοῦ Ἰσημερινοῦ στή Λαϊκή Δημοκρατία τοῦ Κονγκό, ἔχει ἔκταση τριπλάσια ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἀποτελούμενη ἀπό πέντε ἐπαρχίες.

Γιά τό λόγο αὐτό, ἀποτελεῖ ἄμεση προτεραιότητα τῆς Μητροπόλεως, ἡ ἀποστολή μόνιμων ἱερέων στά διοικητικά κέντρα τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ὥστε νά ἀναλάβουν τό ἱεραποστολικό ἔργο ὑπό τήν σκέπη καί καθοδήγησή της. Ἢδη στήν ἐπαρχία Γκέμενα, ὅπως καί στήν Μπάντακα, ὑπάρχουν μόνιμοι ἱερεῖς πού μέ πολλούς ἀγῶνες καί θυσιεῖς προβάλλουν τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τό Πατριαρχεῖο τῆς Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς, εὐαγγελιζόμενοι τήν Ὁρθόδοξη πίστη.

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Κινσάσας

«Ἡ λειτουργία μετὰ τῇ λειτουργίᾳ»

Ἡ ὁροτροπή τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Ἀλβανίας
Ἀναστασίου καί τὰ βόα γενέθλιά της

Στό σύντομο αυτό κείμενο σκιαγραφείται διαχρονικά η πορεία της σκέψης του Αρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου, από τό 1963 καί ἔξῃς, γιά τό χρέος τῶν πιστῶν πού λαμβάνουν τόν ζῶντα Χριστό μέ τή θεία Κοινωνία νά μεταδίδουν δυναμικά αὐτήν τήν ἐμπειρία μέ τή μαρτυρία καί τό ἔργο τους, μέ τή δική τους λειτουργία μέσα στήν κοινωνία. Αὐτό τό ἀνοιγμα πρὸς τόν κόσμο κωδικοποιήθηκε ἀπό τόν τότε Ἐπίσκοπο Ἀνδρούσης Ἀναστάσιο, Καθηγητή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τό ἔτος 1976, μέ τή γνωστή πλέον προτροπή «Ἡ λειτουργία μετά τή Λειτουργία». Ἐκτοτε ἡ φράση αὕτη χρησιμοποιήθηκε ἀπό εἰδικούς πού ἀσχολοῦνται θεωρητικά κυρίως μέ τήν ἱεραποστολική καί στίς ἡμέρες μας ἔχει εὐρύτερα διαδοθεῖ, χωρίς πάντοτε νά ἀποδίδεται καθηκόντως ἡ πατρότητά της ἢ ἀκόμη χωρίς νά εἶναι γνωστή ἡ προέλευσή της.

● Ἀθήνα 1963

Ἦταν Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν τοῦ 1963, ἑορτή τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, στήν Ἀθήνα, ὅταν ὁ τότε διάκονος Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος συνέδεσε γιά πρώτη φορά τό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας μέ τήν καθημερινή ζωή. Σέ ἕνα κήρυγμά του πρὸς τά μέλη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνωσης Ἐπιστημόνων, ἀναφέρθηκε στήν ἀνάγκη τό εὐχαριστιακό καί λειτουργικό βίωμα νά συνεχισθεῖ καί μετά τό τέλος τῆς θείας Λειτουργίας καί νά συμβάλλει ριζικά στήν ἀλλαγὴ τῆς καθημερινότητάς τους. Πιό συγκεκριμένα ἐπισήμανε: «Δέν πρέπει νά χαθεῖ τό γεγονός αὐτό (τῆς θείας Λειτουργίας) σάν μία στιγμιαία συγκίνηση, ἀλλά νά προεκταθεῖ ἡ Λειτουργία μέσα στήν καθημερινή ζωή. Καί νά μεταμορφωθεῖ ὁλόκληρη ἡ ζωὴ σέ μία λειτουργία. Γιά νά γίνει τό γραφεῖο μας, τό θυσιαστήριό μας, τό ἐργοστάσιο ἢ τό σπίτι μας, ὁ ναός μας, ἡ ἐργασία μας λειτουργία, ὅπου θά προσφέρονται ἡ ψυχὴ καί τό σῶμα μας “θυσία ζῶσα, ἁγία, ἐνάρεστος τῷ Θεῷ”».¹

● Μεξικό 1963

● Ἀθήνα 1964

Λίγους μῆνες ἀργότερα κατὰ τό ἴδιο ἔτος ἡ σύνδεση τῆς λατρευτικῆς ἐμπειρίας μέ τήν καθημερινή ζωή

ἀλλά καί τήν παγκόσμια Ἱεραποστολή παρατηρεῖται πιό εὐδιάκριτα στό ἄρθρο μέ τίτλο «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία».² Τό ἄρθρο αὐτό ἦταν ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ εἰσήγηση στήν ἀγγλικὴ γλῶσσα στή «Συνέλευση Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ» τοῦ ΠΣΕ στό Μεξικό, τό ἔτος 1963. Ὁ τότε διάκονος Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος γράφει: «Ὁ Χριστὸς δέν εἶναι ἀπλῶς ἕνας προφήτης ἢ μία θεωρία. Εἶναι ζωὴ: Ἡ Ζωή. Ἡ μετάδοση αὐτῆς τῆς ζωῆς δέν πραγματοποιεῖται τόσο μέ λέξεις, ιδέες, σκέψεις. Φθάνει στό πλήρωμά της στή Θεία Κοινωνία. Κάθε μέλος τῆς ὑπάρξεώς μας, τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεώς μας, σῶμα καί ψυχὴ, πρέπει νά ἁγιασθεῖ. Γι’ αὐτό λαμβάνουμε τό αἷμα καί τό σῶμα Του, ὥστε καθετὶ μέσα μας νά μεταμορφωθεῖ καί νά γίνουμε “θείας κοινωνοὶ φύσεως” (Β΄ Πέτρ.1,4)».³ Στό ἀπόσπασμα δηλώνεται ἡ πληρότητα τῆς ζωῆς πού λαμβάνει ὁ πιστὸς μέ τό Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας καί ἡ σημασία του γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Τό κείμενο αὐτό πού δημοσιεύθηκε τό 1964 στό πρῶτο ἱεραποστολικό περιοδικό *Πορευθέντες*, καταλήγει στήν περιφραστικὴ διατύπωση τῆς προτροπῆς «λειτουργία μετά τή Λειτουργία»: «Σέ κάθε θεία Λειτουργία ὁ καθένας καλεῖται νά προσφέρει ὁλόκληρο τὸν ἑαυτό του, ὁλόκληρο τό ἔργο του –αὐτό πού εἶναι, αὐτό πού ἔχει, αὐτό πού κάνει– στὸν Χριστό. [...] Θά πρέπει νά ἀναζητεῖ νά εἶναι “ἐν θείᾳ κοινωνίᾳ” μέ τὸν Κύριο, ὥστε ὁλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ του νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ στενὰ δεσμά τοῦ ἐγωισμοῦ του. Τότε μόνον, μέ μία ἀληθινὴ καί ἐκδηλῆ ἀγάπη γιά ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, θά μπορέσει νά μετᾶσκει στή ζωὴ τῆς θείας ἀγάπης, τὴ μακαρία ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος».⁴

Οἱ ἀναγνώστες/ἀναγνώστριες τοῦ περιοδικοῦ ἐλάχιστα γνώριζαν τότε γιά τήν Ἱεραποστολή. Ἄλλωστε ἡ ἀφετηρία γιά τήν ἀναζωπύρωση τοῦ χρέους τῶν Ὁρθόδοξων γιά τὴ μαρτυρία στά ἔθνη ὑπῆρξε ἡ σημαντικὴ ὁμιλία του στήν Ἀποστολικὴ Διακονία τό ἔτος 1959, «Ἡ λησμονημένη ἐντολή», ἡ ὁποία, ὅπως φανερώνει ἡ σύγ-

2. *Πορευθέντες*, τεύχ. 24 (1964), σελ. 58-59. Τό κείμενο ἀναδημοσιεύτηκε καί στό περιοδικό *Ἀνάπλασις* (Δεκ. 1964), καθὼς καί στή συλλογὴ ἄρθρων τοῦ ἴδιου, *Ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 2009, σελ. 345-348, ἀλλὰ καί στό βιβλίο μέ μελετήματα τοῦ ἴδιου, *Ἡ λησμονημένη ἐντολή Πορευθέντες...*, ἀπὸ τὸν λήθαργο στήν ἀφύπνιση, ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2013, σελ. 193-197.

3. «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία», *Πορευθέντες*, τεύχ. 24 (1964), σελ. 58-59.

4. «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία», ὅ.π.

1. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου) Αρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολὴ σὴν ἰχνη τοῦ Χριστοῦ*. Θεολογικὲς μελέτες καί ὁμιλίες, ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας, Ἀθήνα 2007, σελ. 128-129.

χρονη Έκκλησιαστική Ιστορία καί ἡ σχετική ἱεραποστολική ἔρευνα, ἦταν ἀποφασιστική.⁵

Στή συνέχεια τοῦ κειμένου ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἀναλύει τή σχέση τῆς θείας Εὐχαριστίας μέ τήν παγκόσμια Ἱεραποστολή κινούμενος πάνω σέ δύο ἄξονες. Ὁ πρῶτος ἄξονας ἀναφέρεται στήν ἐνδυνάμωση τοῦ χριστιανοῦ μέ τή συμμετοχή του στό Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καί τήν ταυτόχρονη συνειδητοποίηση τοῦ χρέους καί τῆς ἀποστολῆς του στόν κόσμον: «Εἶναι πολύ ἀμφίβολο, ἐάν μπορούμε νά μετέχουμε πραγματικά καί νά ζοῦμε τή Θεία Λειτουργία, ὅταν δέν αἰσθανόμαστε βαθιά ὅτι ἡ θυσία τοῦ Κυρίου μας καί τό ἀπολυτρωτικό Του ἔργο –πού λαμβάνει καί πάλι χώρα μυστικά κατὰ τήν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας– δέν προσφέρεται ἀποκλειστικά γιά μερικά ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, ἀλλά γιά ὅλο τόν κόσμον. Εἶναι ἀκόμη ἀμφισβητήσιμο, ἐάν δικαιούμεθα νά λαμβάνουμε μέρος στό Δεῖπνο τῆς Ἀγάπης, ὅταν ἀδιαφοροῦμε γιά τό γεγονός, ὅτι τόσοι καί τόσοι ἄγνωστοι ἀδελφοί μας γεννιοῦνται, παθαίνουν καί ζοῦν, χωρίς νά ἔχουν γνωρίσει τήν Ἀλήθεια».⁶

Ὁ δεύτερος ἄξονας τονίζει ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἱεραποστολική διακονία δίχως τήν οὐσιαστική κοινωνία μέ τόν ἴδιο τόν Ἰησοῦ: «Ὅταν ἀναλογιζόμαστε τή βαθιά σχέση ἐνότητος καί ἀγάπης τοῦ Υἱοῦ μέ τόν Πατέρα, κατανοοῦμε καλύτερα τί εἶδους “κοινωνία” ἀπαιτεῖται μεταξύ ἀποστέλλοντος καί ἀπεσταλμένου».⁷ Αὕτη ἡ κοινωνία, ὅπως συνεχίζει λίγο παρακάτω, ἐπιτυγχάνεται μέ τή συμμετοχή στή Θεία Εὐχαριστία. Ἡ Θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τόν πυρῆνα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί τό βασικό ἐφόδιο γιά τή μαρτυρία καί τή διακονία τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου ἀλλά καί τῶν μετέπειτα ἀνά τούς αἰῶνες μαθητῶν καί μαθητριῶν Του.⁸

5. Γιά περισσότερα βλ. Θ. Παπαθανασίου, «Ἡ “γενιά” τοῦ ’60 καί ἡ ἱεραποστολή», Ἀναταράξεις στή μεταπολεμική θεολογία - “Ἡ θεολογία τοῦ ’60”, ἐπιμ. Π. Κалаϊτζίδης, Θ. Ν. Παπαθανασίου, Θ. Ἀμπατζίδης, Πρακτικά θεολογικοῦ Συνεδρίου ἀπό τήν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν Ι.Μ. Δημοτριάδος καί τοῦ περιοδικοῦ «Σύναξη», ἔκδ. Ἰνδικτος, Ἀθῆναι 2009, σελ. 372 κ.ἑ. Ν. Τσιρέβελου, *Τά ἱεραποστολικά περιοδικά καί ἡ ἀποτύπωση τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας κατὰ τή μεταπολεμική περίοδο*. Ἐπικοινωνιακή προσέγγιση, διδακτορική διατριβή, Τμήμα Θεολογίας, Θεολογική Σχολή ΑΠΘ, σελ. 43 κ.ἑ.

6. «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία», ὁ.π.

7. «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία», ὁ.π, σελ. 59.

8. «Ὁρθόδοξη Ἱεραποστολή καί Θεία Εὐχαριστία», ὁ.π.

● Ἐτζμιατζίν Ἀρμενίας 1975

Τό 1975 ὁ τότε Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος) ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει Γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καί Εὐαγγελισμοῦ γιά Ὁρθόδοξες Μελέτες καί Σχέσεις (CWE, “Desk for Orthodox Studies and Relations”) σέ Διάσκεψη τοῦ Π.Σ.Ἐ στό Etchmiadzine τῆς Ἀρμενίας, μέ θέμα: “Confessing Christ through the Liturgical Life of the Church” («Ὁμολογώντας τόν Χριστό διά τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας»), χρησιμοποίησε γιά πρώτη φορά τήν κωδικοποιημένη προτροπή «λειτουργία μετά τή Λειτουργία».

Παραθέτοντας ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τό κήρυγμά του, τῆς Β΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν τοῦ 1963, ἐπανελάβε

καί πάλι τήν ανάγκη τό εὐχαριστιακό βίωμα νά συνεχισθεῖ καί νά νοηματοδοτήσῃ ἔμπρακτα τήν καθημερινή ζωή.⁹ Γράφει σχετικά: «Στό Ἑτζμιατζίν, στό τέλος τῆς Διασκέψεως, χρησιμοποίησα τμήμα αὐτῆς τῆς ὁμιλίας (ἐνν. τῆς Β΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν) ὡς “Meditation”, γιά νά προωθήσω περαιτέρω τήν ἀναζήτηση τῆς Ἐπιτροπῆς, τονίζοντας τήν ανάγκη τῆς συνεχίσεως τῆς Λειτουργίας στή ζωή μέ τή φράση “liturgy after the Liturgy”».¹⁰ Ὅπως ὁ ἴδιος σημειώνει, χρησιμοποίησε αὐτό τό ἀπόσπασμα, υπογραμμίζοντας τή σημασία τῆς

9. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου) Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 128-129.

10. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου) Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 130.

θείας Λειτουργίας καί κυρίως τή δυναμική τῆς λειτουργικῆς ἐμπειρίας στήν καθημερινή ζωή, μέ τήν κωδικοποιημένη προτροπή «λειτουργία μετά τή Λειτουργία» (στήν ἀγγλική γλῶσσα “liturgy after Liturgy”).

Συγκεκριμένα τότε ἐπεσήμανε: «Ἡ Λειτουργία πρέπει νά συνεχίζεται στίς προσωπικές, καθημερινές συνθῆκες. Κάθε πιστός καλεῖται νά συνεχίσει μία προσωπική “λειτουργία” ἐπάνω στό μυστικό θυσιαστήριο τῆς καρδιᾶς του, νά πραγματώσῃ μία ζωντανή διακήρυξη τοῦ Εὐαγγελίου “ὑπέρ τοῦ σύμπαντος κόσμου”. Ἐφόσον μέ τό εὐχαριστιακό γεγονός ἐνσωματωνόμαστε σ’ Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἤλθε νά διακονήσῃ τόν κόσμο καί νά θυσιαστεῖ γ’ αὐτόν, ὀφείλουμε νά ἐκφράσουμε, μέ συγκεκριμένη διακονία στή ζωή τῆς κοινωνίας, τό νέο μας εἶναι ἐν Χριστῷ, τῷ Διακόνῳ πάντων. Ἡ εὐχαριστιακή θυσία πρέπει νά προεκταθεῖ σέ προσωπικές θυσίες γιά τόν λαό, τόν ὁποῖο ταλαιπωροῦν τόσες ἀνάγκες, ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν γιά τοὺς ὁποίους ὁ Χριστός ἀπέθανε [...] μέ σκοπό τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀνθρώπων ἀπό ὅλες τίς δαιμονικές δομές ἀδικίας, ἐκμεταλλεύσεως, ἀγωνίας, μοναξιάς καί τή δημιουργία μιᾶς πραγματικῆς κοινωνίας προσώπων ἐν ἀγάπῃ».¹¹

«Ἡ Λειτουργία εἶναι ἡ εὐχαριστία μας γιά τόν κόσμο, γιά λογαριασμό τοῦ κόσμου· καί ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκατάσταση τοῦ πεπτωκότος κόσμου. Εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Βασιλείας· εἶναι ἡ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σέ Ἐκκλησία (...). Ἡ Λειτουργία καθίσταται μαρτυρία καί ἱεραποστολή. Καί ἱεραποστολή δέν σημαίνει ἀπλῶς ἀναγγελία τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἀλλά κυρίως φανέρωσή της καί πρόσκληση σέ δοξολογική συμμετοχή στό γεγονός τῆς σωτηρίας ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. (...) Ὑπάρχει μιά ἄλλης μορφῆς λειτουργία (“ἔργον λαοῦ”). Χάριν τοῦ λαοῦ, τήν ὁποία ὀφείλει κάθε πιστός νά συνεχίζει προσωπικά μετά τήν τέλεση τῆς Λειτουργίας στόν ναό. “Μιά λειτουργία μετά τή Λειτουργία”. Ἔτσι, ἡ Λειτουργία γίνεται ζωή καί ὁλόκληρη ἡ ζωή ὑψώνεται σέ Θεία Λειτουργία».¹² Στό παράθεμα αὐτό ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος οὐσιαστικά τόνισε τή δυναμική τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας σέ κάθε ἐκφάνση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, συνδέοντας συγχρόνως τό παρόν μέ τήν προσδο-

11. Σχετικά μέ τό ἀπόσπασμα βλ. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου) Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 131.

12. Ἀναστασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 170.

κία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀγῶνας καί ἡ διαρκὴς πάλη τῶν χριστιανῶν γιὰ τὴ μεταμόρφωση αὐτοῦ τοῦ κόσμου σὲ «καινὸ»¹³ ἔχει εὐχαριστιακὴ ἀφετηρία. Στὴ θεολογικὴ του σκέψη ἔσχατα καί παρόν συναντιοῦνται στὴν εὐχαριστιακὴ στάση ζωῆς τῶν χριστιανῶν καί στὴ μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελίου στὴν κοινωνία.

Στὴ συνέχεια αὐτῆς τῆς εἰσήγησης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος παρέδωσε καί τοὺς βασικοὺς ἄξονες, πάνω στοὺς ὁποίους τὰ ἐπόμενα χρόνια διάφοροι θεολόγοι, στήριξαν τὶς διαστάσεις τῆς «λειτουργίας μετὰ τὴ Λειτουργία».¹⁴ Συγκεκριμένα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ὑπογραμμίζει: «*Αὐτὴ ἡ προσωπικὴ καθημερινὴ στάση γίνεται 'λειτουργικὴ' μέ τὴν ἔννοια ὅτι: α) Ἀντιεῖ δύναμη ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ στοῦ μυστήριου τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας μέσω τοῦ ὁποίου λαμβάνουμε τὴ χάρι τοῦ ἐλευθεροῦντος καί ἐνοποιοῦ Πνεύματος. β) Συνιστᾷ τὴν καλύτερη προετοιμασίαν γιὰ μία νέα, περισσότερο συνειδητὴ καί ὑπαρξιακὴ συμμετοχὴ στὴ Θεῖαν Λειτουργίαν· καί γ) Εἶναι μία ζωσα ἔκφραση –σὲ ὅρους καταληπτῶν στὸν καθένα– τῆς ἀληθοῦς μεταμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν Χριστῷ*».¹⁵

Ἔτσι, λοιπόν, γεννήθηκε ἡ ἱεραποστολικὴ προτροπὴ «λειτουργία μετὰ τὴ Λειτουργία», ἡ ὁποία τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἀπαντᾷ συχνὰ στὴ βιβλιογραφία, σὲ προφορικὲς θεολογικὲς συζητήσεις καί σὲ ἄλλες εὐκαιρίες. Στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση ἄρχισε νὰ διαδίδεται εὐρέως καί εἰδικότερα στοὺς κύκλους τῆς Ἐπιτροπῆς Παγκόσμιας Ἱεραποστολῆς (World Mission) στὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '70. Ὁ Ρουμάνος κληρικὸς π. Ion Bria, συνεργάτης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στὴν Ἐπιτροπὴ Ἱεραποστολῆς στό ΠΣΕ οἰκειοποιήθηκε τὸν ὅρο στὸν τίτλο ἐνὸς βιβλίου του σὲ βαθμὸ πού ἀποσιωπήθηκε ἡ γνήσια πατρότητά του. Ὡστόσο πρῶτος χρησιμοποίησε τὴν κωδικοποιημένη προτροπὴ ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Ἀναστάσιος, ἀφοῦ εἶχε ἐκτενῶς ἀναλύσει τὸ περιεχόμενό του, ἐνῶ ἄλλοι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἀκολούθησαν γιὰ νὰ τονίσουν τὴν ἄμεση σχέση τῆς λειτουργικῆς ζωῆς μέ τὴν ἀποστολὴ τῶν χριστιανῶν καί τὴ μεταφορὰ τοῦ Εὐα-

γγελίου στὰ Ἕθνη. Ἡ σημασία τῆς προτροπῆς συνδέθηκε ἐπίσης καί μέ τὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνία ὡς συνέχεια τῆς συμμετοχῆς τῶν πιστῶν στοῦ μυστήριου τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας.

● Στρασβοῦργο 1978

● Βοστώνη 1995

● Ἀθήνα 2007

Στὸ μεταγενέστερο ἔργο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου ἡ προτροπὴ «λειτουργία μετὰ τὴ Λειτουργία» ἀναλύεται σὲ ποικίλες διαστάσεις. Στὸ ἔργο «Ἀνακαλύπτοντας τὸ Ὁρθόδοξο ἱεραποστολικὸ ἥθος»¹⁶ τὸ 1978, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐπισημαίνει ἰδιαίτερα τὸν βιωματικὸ χαρακτῆρα τῆς Θεῆς Λειτουργίας. Τὸ λατρευτικὸ βίωμα ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴ γιὰ τὴ σύναψη οὐσιαστικῶν σχέσεων ἐν ἐλευθερίᾳ μέ τὸν Θεὸ καί τὸν συνάνθρωπο. Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία σημαίνει ἀνοιγμὰ πρὸς κάθε ἐτερότητα καί προσπάθεια γιὰ τὴν ἀρμονικὴ συνύπαρξη τῶν ἀνθρώπων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐθνικῶν, φυλετικῶν, θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν, πολιτισμικῶν ἰδιαιτεροτήτων. Ἔτσι λοιπόν ἡ Εὐχαριστία γίνεται τρόπος ζωῆς καί ἐκφράζεται μέ τὴν ἔμπρακτον ἀγάπην πρὸς ὅλη τὴ δημιουργία. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος σημειώνει: «*Βιώνοντας ὁ πιστὸς στὴ Λειτουργίαν τὴν κοινωνίαν μέ τὸν Θεὸ [...]* εὐρύνει τοὺς ὀρίζοντες τῆς σκέψεως καί τῶν ἐνδιαφερόντων του, ἀποκτᾷ ἐσωτερικὲς δυνάμεις γιὰ τὴ συνέχιση μιᾶς βιωματικῆς λειτουργίας μέσα στὴ ζωὴ: *Γιὰ τὴν οὐσιαστικὴν, δηλαδή, προώθηση τῆς ἀδελφοσύνης στὸν κόσμον, τὴ γεφύρωση τῶν διεστώτων, τὴν κατάλυση κάθε εἶδους πολιτιστικῶν, γλωσσικῶν, πολιτικῶν φραγμῶν*».¹⁷

Ἐπιπρόσθετα ἡ βιωματικὴ εὐχαριστιακὴ στάση ζωῆς ἐκφράζεται μέ τὴν ἀνιδιοτελεῖ διακονίαν τῶν χριστιανῶν καί σύσσωμης τῆς Ἐκκλησίας πρὸς κάθε ἄνθρωπο. Σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο τὸ λειτουργικὸ βίωμα ἐπεκτείνεται στὴ διακονία καί τὴ δράση τῶν μαθητῶν/μαθητριῶν τοῦ Χριστοῦ στὸν κοινωνικὸ χῶρο. Σὲ αὐτὴ τὴ θέση εἶναι εὐδίακριτος ὁ ἀνθρωπολογικὸς προσανατολισμὸς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Μάλιστα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐπισημαίνει ὅτι ἐνώπιον τοῦ διαρκῶς μεταβαλλόμενου κόσμου,

13. Ἀποκ. 21,5β: «ἰδοὺ καί νὰ ποιῶ πάντα».

14. Γιὰ ἐκτενὴ ἀνάπτυξη τοῦ θέματος βλ. Ν. Tsirevelos, "The liturgy after the liturgy. An original missionary exhortation of Archbishop Anastasios of Albania", *Theology & Culture*, Volume 5, 2022, σσ. 49-69.

15. Βλ. Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου) Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὁ.π., σελ. 131.

16. Ἀναστασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὁ.π., σελ. 156.

17. Ἀναστασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὁ.π., σελ. 170.

ή συνέχεια της Λειτουργίας στην κοινωνία οδηγεί τη μαρτυρία σε νέες συνθήκες, με νέους τρόπους και νέα περιβάλλοντα.¹⁸ Προφανώς ο λόγος γίνεται για τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες καθώς και για τους ψηφιακούς πολιτισμούς, που είναι υπό συνεχή διαμόρφωση. Πλέον «ή λειτουργία μετά τη Λειτουργία» δύναται να επιτελείται από όλους τους χριστιανούς με την αξιοποίηση των ψηφιακών αγωγών επικοινωνίας, ώστε να κωδικοποιούν με νέους τρόπους το μήνυμα του Χριστού.¹⁹ Ο Αρχιεπίσκοπος σημειώνει: «Αυτοί οι κώδικες επικοινωνίας δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αινίγματα ή άπειλές, αλλά ως μία νέα γλώσσα μεταφοράς των αιώνιων μηνυμάτων του Εὐαγγελίου».²⁰ Έτσι λοιπόν «ή λειτουργία μετά τη Λειτουργία» εκφράζει το εὐχαριστιακό ἦθος που μεταλαμπαδεύει διαχρονικά και μέσα από ποικίλους αγωγούς τη ζωντανή παρουσία του Χριστού.

Μήνυμα Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας - Κρήτη 2016

Στό ἐπίσημο αὐτό κείμενο τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, τὸ ὁποῖο συνέταξε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀναστάσιος περιέλαβε τὴ βασικὴ θεολογικὴ του θέση γιὰ τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας νὰ δίδει τὴ μαρτυρία τῆς «εἰς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν» συμπεριλαμβάνοντας τὴν προτροπὴ του «λειτουργία μετὰ τὴ Λειτουργία», ἡ ὁποία μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ απέκτησε διορθόδοξη ἀποδοχὴ: «Μετέχοντες στὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ δεόμενοι ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ὀφείλουμε νὰ συνεχίσουμε τὴ λειτουργία μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία καὶ νὰ δίδουμε τὴ μαρτυρία τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν, συμφώνως πρὸς τὴ σαφὴ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν Ἀναλήψεώς Του: “καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς” (Πράξ. 1,8)». Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ στίς σύγχρονες ἐκκοσμηκευμένες κοινωνίες καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς ἐκείνων πού ἀκόμη δὲν ἔχουν γνωρίσει τὸν Χριστὸ ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτο χρέος τῆς Ἐκκλησίας.²¹

18. Ἀναστασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 294.
19. Δ. Κούκουρα, *Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ διαμόρφωσή του*. Ὁμιλία-Λόγος, ἔκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 2019, σελ. 17.

20. Ἀναστασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας, *Ἱεραποστολή*, ὅ.π., σελ. 295.

21. Μήνυμα Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας https://holycouncil.org/message_el

● Τίρανα 2023

Ἐξήντα χρόνια μετὰ, τὸ ἔτος 2023, ἡ «λειτουργία μετὰ τὴ Λειτουργία» ἔχει διαδοθεῖ στὸν χριστιανικὸ κόσμον καὶ μὲ λιτὸ καὶ περιεκτικὸ τρόπο δηλώνει ὅτι τὸ κέντρο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία.

Οἱ χριστιανοί, μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας Λειτουργίας, κινοῦνται νὰ μοιραστοῦν τὴ δωρεὰ πού ἔλαβαν, ὥστε νὰ μεταμορφωθεῖ ὁ κόσμος σὲ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ στάση ζωῆς προϋποθέτει θυσία, πού ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ στὸν Νιπτῆρα πρὶν ἀπὸ τὴ παράδοση τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας (Ἰω. 13,1-17). Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ συνεχίζεται ἡ αὐτοθυσιαστικὴ προσφορά τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καὶ τὶς μαθήτριές Του, διαμέσου τῶν αἰώνων.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν εἶναι ὀλοκληρωμένη δίχως τὸ ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν οἰκουμένη καὶ τὴ σωτηρία ὅλου τοῦ κόσμου. Αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον ξεκινάει ἀπὸ τὴν πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ὅμως αὐτὴ ἡ συμμετοχὴ σὲ καμία περίπτωσι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀτομικὴ ὑπόθεση, ἀλλὰ ἀγῶνας διαρκὲς γιὰ τὴν ἀναγγελία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ σὲ ὅλη τὴν κτίσι.

Μὲ λίγα λόγια, ἡ «λειτουργία μετὰ τὴ Λειτουργία» ἀποτελεῖ μία πρωτότυπη καὶ εὐμνημόνευτη ἱεραποστολικὴ προτροπὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀναστασίου, ἡ ὁποία μαζί με τὴν ἀναστάσιμη ἐντολὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. 28,19), καθόρισαν τὴν ἱεραποστολικὴν μαρτυρία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διακονία περισσότερο ἀπὸ 60 χρόνια, κατὰ τὴν ὁποία ἐφαρμόστηκαν ἔμπρακτα μὲ τὸ ἀποστολικὸ τοῦ ἔργο. Ἡ προτροπὴ αὐτὴ ὑπενθυμίζει διαρκῶς τὸ χρέος τῶν χριστιανῶν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ νὰ μοιραστοῦν μὲ τὸν κόσμον τὰ δῶρα πού ἔλαβαν ἀπὸ τὴ θεία Εὐχαριστία μὲ τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν καὶ νὰ ἀγωνιστοῦν γιὰ μεταμόρφωση τοῦ κόσμου σὲ Ἐκκλησία Χριστοῦ.

Νικόλαος Τσιρέβελος,
Δρ. Θεολογίας – Διδάσκων Πανεπιστημίου
Δυτικῆς Μακεδονίας, Ἐπισκέπτης Καθηγητὴς
Πανεπιστημίου Logos (Τίρανα)

Ρασοφορία τῶν Ἱεροσπουδαστῶν τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς Ἀλεξανδρείας

Μέ κατάνυξη καί ἱεροπρέπεια, τελέσθηκαν στήν Ἱερά Πατριαρχική Μονή τοῦ Ὁσίου Σάββα Ἀλεξανδρείας, οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Ὁρθοῦ καί τῶν Μεγάλων Ὁρῶν τῶν Χριστουγέννων, προμηνύοντας τό μεγάλο γεγονός τῆς Σαρκώσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Στίς Ἱερές Ἀκολουθίες χοροστάτησε ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος Β΄.

Ὁ παριστάμενος Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ταμιάθης κ. Γερμανός, Προϊστάμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, λιτάνευσε τά Τίμια Δώρα, τά ὅποια πρόσφεραν οἱ Μάγοι ἐκ τῆς Περσίας στόν Κύριό μας, ὅταν ὀδηγοῦμενοι ἀπό τόν Ἀστέρα βρέθηκαν ταπεινοί προσκυνητές ἐνώπιόν Του. Τά ἀντίγραφα τῶν Τιμίων Δώρων προσέφερε στό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Παύλου τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους, Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Παρθένιος.

Στό τέλος τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ἀναγνώσθηκε ἀπό τόν Μακαριώτατο ἡ εὐχή τῆς Ρασοφορίας στούς ἱεροσπουδαστές τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς Ἀλεξανδρείας «Μέγας Ἀθανάσιος», ὁ ὁποῖος ἀπνύθυνε λόγους πατρικῆς ἀγάπης πρός αὐτούς, εὐχόμενος νά τιμήσουν τό ἱερό ἔνδυμα καί νά καταστοῦν κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου στίς ἰδιαίτερες πατρίδες τους, κάτω ἀπό τίς πτέρυγες τοῦ Παλαιφάτου Πατριαρχείου, τό ὁποῖο ἐπὶ αἰῶνες θυσιαστικῶς μοχθεῖ γιά τήν σπορά τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου σέ ὅλη τήν Ἀφρικανική Ἡπειρο.

Ἀπό τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας

Ποιμαντική επίσκεψη τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου στήν Ἱερά Μητρόπολη Μπουρούντι καί Ρουάντας

Τήν Δευτέρα 27 Νοεμβρίου, μετά από πολύωρο αεροπορικό ταξίδι, ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος Β' ἀφίχθη στήν Κεντρική Ἀφρική, στήν πόλη Μπουζουμπούρα τοῦ Μπουρούντι, συνοδευόμενος ἀπό τόν Σεβασμ. Μητροπολίτη Ἀζώμης κ. Δανιήλ.

Στό Διεθνές ἀεροδρόμιο Melchior Ndadaye, τόν Μακαριώτατο ὑποδέχθηκαν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Μπουρούντι καί Ρουάντα κ. Ἰννοκέντιος, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Τζίντζας καί Ἀνατολικῆς Οὐγκάντα

κ. Σίλβεστρος, τοπικοί ἀξιωματοῦχοι καθώς καί ὁ Ἱερός Κλῆρος τῆς Μητροπόλεως ὑπό τόν Ἀρχιερατικό Ἐπίτροπο π. Βασίλειο Bonane.

Ὁ Μακαριώτατος εἰκάζει τήν χαρά του γιά τήν δεύτερη, μετά τήν ἐκλογή του, ἐπίσκεψη πού πραγματοποιοῖ στό Μπουρούντι. Ἡ προηγούμενη ἱεραποστολική ἐπίσκεψη εἶχε πραγματοποιηθεῖ τό ἔτος 2013, κατά τήν τελετή ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμ. κ. Ἰννοκεντίου. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ Ἱερά Ἐπισκοπή Μπουρούντι καί Ρουάντα ἰδρύθηκε διά Πατριαρχικοῦ καί Συ-

Μητρόπολή μας, σήμερα εὐφραίνεται ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότητα, σήμερα ὁ πιστός Ὁρθόδοξος λαός δοξολογεῖ τὸν Ἅγιο Θεό γιὰ τὴν ἄφιξη τῆς Α.Θ.Μ., τοῦ διαδόχου τοῦ Εὐαγγελιστῆ Μάρκου, τοῦ Πατέρα καὶ Ποιμενάρχου μας».

Ὁ Πατριάρχης ἀντιφωνώντας, εὐχαρίστησε τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μπουρούντι κ. Evariste Ndayishimiye γιὰ τὴν θερμὴ ὑποδοχή, τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες, τοὺς ἐπισήμους καὶ ὅλους τοὺς παρευρισκόμενους πιστούς, λέγοντας πὼς ἦλθε γιὰ νὰ συναντήσῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ, κλῆρο καὶ λαό, ἀλλὰ

νοδικοῦ Τόμου τὴν 6η Ὀκτωβρίου 2009, ἐνῶ φέτος συμπληρώνονται πέντε ἔτη ἀπὸ τὴν 26η Νοεμβρίου 2018, ὅπου ἀνυψώθηκε σὲ Μητρόπολη.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἰννοκέντιος, ἐκ μέρους ὄλων τῶν παρευρισκόμενων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, εὐχαρίστησε τὸν Πατριάρχη γιὰ τὴν ἀγάπη του στὴν ἱεραποστολικὴ Μητρόπολη τοῦ Μπουρούντι καὶ τῆς Ρουάντας καὶ εὐχήθηκε εὐλογημένη διαμονή.

Τό πρωὶ τῆς Τρίτης 28ης Νοεμβρίου 2023, σὲ κλίμα χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ, πραγματοποιήθηκε ἡ ἐπίσημη Δοξολογία καὶ ἡ ὑποδοχή τοῦ Μακαριωτάτου στὸν Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴ Μπουζουμπούρα, μέ τὴν παρουσία τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μπουρούντι καὶ Ρουάντας κ. Ἰννοκεντίου, Ἀξιώμης κ. Δανιὴλ καὶ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Τζίντζας καὶ Ἀνατολικῆς Οὐγκάντας κ. Σιλβέστρου.

Μετά τὴν ἐπίσημη Δοξολογία, ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Ἰννοκέντιος, στὴν προσφώνησή του ἐξέφρασε τὴν χαρὰ ὄλων γιὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου. Χαρακτηριστικὰ εἶπε: «Σήμερα ἀγάλλεται ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Μπουρούντι, σήμερα χαίρεται ἡ Ἱερὰ

καὶ νὰ πάρει δύναμη καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς.

«Ἡ Αἴγυπτος, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐρχόμαστε, εἶναι τό στέμμα τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἡ εὐλογημένη χώρα τοῦ Μπουρούντι, εἶναι τό πολύτιμο διαμάντι τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς! Ὡς μέλος τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικανικῆς Κοινότητας (East African Community), ὁ ὑπέροχος λαός τῆς χώρας αὐτῆς, μέσα ἀπὸ τίς δυσκολίες καὶ τίς δοκιμασίες τῶν προηγούμενων ἐτῶν, στέκει ὑπερήφανος καὶ ἀξιοπρεπῆς μέσα στὸν Ἀφρικανικὸ χώρο, διδάσκοντας τίς ἀξίες τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς, κατ' ἐξοχὴν ἀρετῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ἀσπάζεται ἡ πλειοψηφία του. Προσευχόμαστε στὸν Κύριο γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν εὐημερία τοῦ λαοῦ καὶ προσβλέπουμε στὴν περαιτέρω στερέωση τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως στὴ χώρα», τόνισε ὁ Μακαριώτατος.

Ἀμέσως μετά, ὁ Πατριάρχης κατευθύνθηκε πρὸς τὰ παρακείμενα κτήρια τοῦ νέου Ἐπισκοπεῖου, τοῦ διοικητικοῦ κέντρου τῆς ἱεραποστολῆς καὶ τῶν Γραφείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὅπου τέλεσε τὴν ἀκολουθία τοῦ Μικροῦ Ἀγιασμοῦ καὶ τῶν Ἐγκαινίων, ἐκφράζοντας τὴν χαρὰ του γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ παρό-

ντος σημαντικού έργου για την Τοπική Έκκλησία, με την καθοριστική συνεισφορά της Έλληνικής Κοινότητας της Μπουζουμπούρας.

Τήν Τετάρτη 29η Νοεμβρίου, ο Άλεξανδρινός Προκαθήμενος ταξίδεψε εκτός της πόλεως, επισκεπτόμενος την Κοινότητα Gihanga, όπου στο χωριό Gihunge τέλεσε την Ακολουθία των Θυρανοιζίων του υπό αποπεράτωση Ίερού Ναού Ἀγίων Ἀθανασίου του Μεγάλου καὶ Ἰωάννου του Θεολόγου. Οἱ πιστοὶ τῆς περιοχῆς ὑποδέχθηκαν με ἑνθουσιασμό τόν Πατριάρχη, συμμετέχοντας στήν Ἀκολουθία. Ἐπίσης, ὁ Μακαριώτατος ἀνακοίνωσε τήν δημιουργία σχολείου καί ἰατρείου, γιά τήν κάλυψη τῶν ἐκπαιδευτικῶν καί ἱατρικῶν ἀναγκῶν τῆς Κοινότητας.

Ὁ Πατριάρχης ἐξέφρασε τίς βαθύτατες εὐχαριστίες τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας πρὸς τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη Ρουμανίας κ. Δανιήλ, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν Αἰδεσιμ. Ἱερέων π. Δανιήλ καί π. Βίκτωρος, βοηθοῦν τήν ἱεραποστολική Ἱερά Μητρόπολη Μπουρούντι καί τόν Σεβασμ. κ. Ἰννοκέντιο.

Τό ἀπόγευμα, ὁ Μακαριώτατος παραχώρησε συνέντευξη πρὸς τά Μ.Μ.Ε. τῆς χώρας, τηλεοπτικά καί ραδιοφωνικά, ὅπου ἐνημέρωσε τήν κοινὴ γνώμη γιά τήν παρουσία τῆς ἀρχαίας Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξάνδρειας στή χώρα τους καί τήν δράση της στό Μπουρούντι. Ἐπίσης, χοροστάτησε κατὰ τήν Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ, γιά τίς ἐορτές τῶν Ἀγίων Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καί Φρουμεντίου Ἐπισκόπου Ἀξώμης (Αἰθιοπίας), στόν Καθεδρικό Ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Τό τριήμερο ἀπὸ 30 Νοεμβρίου ἕως 2 Δεκεμβρίου συνεχίστηκε ἡ καρποφόρα ἱεραποστολική ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριώτατου στή Δημοκρατία τοῦ Μπουρούντι. Ὁ Πατριάρχης «ὄργωσε» στήν κυριολεξία ὅλη τήν ἐπικράτεια τῆς χώρας, στηρίζοντας, παρηγορώ-

ντας, δίνοντας ἐλπίδα καί αἰσιοδοξία στόν εὐλογημένο λαό, ἐγκαινιάζοντας ἔργα ἀγάπης καί προσφορᾶς τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στήν Κεντρική Ἀφρική.

Τήν Πέμπτη 30 Νοεμβρίου, ὁ Πατριάρχης κ. Θεόδωρος, παρευρέθηκε συμπροσευχόμενος στόν Καθεδρικό Κοινοτικό Ἱερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μπουζουμπούρα, ὅπου ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Ἀγίων Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καί Φρουμεντίου Αἰθιοπίας, τελέσθηκε Ἀρχιερατική θεία Λειτουργία ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Δανιήλ. Μὲ ἐντολή τοῦ Μακαριωτάτου καί ἀδεία τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχη κ. Ἰννοκεντίου, τελέσθηκε ἡ εἰς Διάκονο χειροτονία τοῦ ἐκ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τοῦ Κονγκό καταγόμενου κ. Μαρκέλλου Ombeni, ὁ ὁποῖος θά διακονήσῃ στήν Ἱερά Ἐπισκοπή Γκόμα.

Ἀμέσως μετὰ τήν Λειτουργία, στήν Αἴθουσα Συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὁ Μακαριώτατος συναντήθηκε μέ τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ UOTA (Ὁρθόδοξο Πανεπιστήμιο Ἐφαρμοσμένων Τεχνολογιῶν), ὅπου συζήτησαν σχετικά μέ τήν ἐνίσχυση τῆς παρουσίας καί τῶν στόχων τοῦ Ἰδρύματος. Ἀκολούθως, ὁ Πατριάρχης συναντήθηκε μέ τούς Κληρικούς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως στό Μπουρούντι, ὅπου τόν ἐνημέρωσαν γιά θέματα πού τούς ἀπασχολοῦν.

Τό ἀπόγευμα, ὁ Πατριάρχης πραγματοποίησε ἐπίσκεψη στήν Ἱερά Μονή Ἀγίου Ἀρσενίου τοῦ Καππα-

δόκου, όπου χοροστάτησε στην Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ καί στή συνέχεια ἡ Γερόντισσα Θεολόγη φιλοξένησε στό Ἀρχονταρίκι τῆς Μονῆς.

Τό ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς 1ης Δεκεμβρίου, ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε τήν ἔδρα τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων Ἑλλάδος (Assiciaton Des Anciens De Grece), μέλη τοῦ ὁποίου εἶναι Μπουρουντέζοι οἱ ὁποῖοι σπούδασαν καί μορφώθηκαν σέ Ἑλληνικά Πανεπιστήμια, καί ἐπέστρεψαν στήν πατρίδα τους γιά νά προσφέρουν τήν γνώση πού ἀποκόμισαν. Ὁ Μακαριώτατος ἐνημερώθηκε σχετικά μέ τήν πρόθεση τοῦ Συλλόγου, νά δημιουργήσει τίς ἀπαραίτητες υποδομές γιά τή μόρφωση καί τή φιλοξενία ὀγδόντα παιδιῶν κατ' ἔτος, παρέχοντάς τους ὅλα τά ἐφόδια γιά τήν προκοπή τους.

Τό Σάββατο 2 Δεκεμβρίου, ὁ Μακαριώτατος μέ τήν συνοδεία του ταξίδεψαν στήν περιοχή Buramata, κοινότητας στήν ἐπαρχία Bubanza, ὅπου ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἀλεξίου Ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ, ὅπου καί τελέσθηκε Πατριαρχική θεία Λειτουργία. Στήν πε-

ριοχή ζοῦν ἀπό τό 1994 ἕως σήμερα, περίπου 5.000 οἰκογένειες, τά παιδιά τῶν ὁποίων ὡς πρόσφυγες κατέφυγαν ἐκεῖ μετά τόν ἐθνοτικό διαχωρισμό τῶν φυλῶν Χούτου καί Τούτσι, μεταξύ Μπουρούντι καί Ρουάντας, ὁ ὁποῖος κατέληξε σέ ἀπάνθρωπη γενοκτονία μέ θύματα πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ἀθώους πολίτες καί ἐκτοπισμένους στίς γύρω χώρες δύο ἑκατομμύρια. Τήν προστασία τῶν παιδιῶν αὐτῶν ἔχει ἀναλάβει ἡ Ἱερά Μητρόπολη Μπουρούντι, ἡ ὁποία

ποικιλοτρόπως τά στηρίζει σέ θέματα παροχῆς ἐκπαίδευσης καί ἐπιμόρφωσης, διατροφῆς καί ἐνίσχυσης τῶν οἰκογενειῶν τους. Ἡ «παιδοπόλη» αὐτή τῆς Buramata, μεταμορφώνεται ὡς κέντρο προστασίας τῶν ἀνυπεράσπιστων παιδιῶν, κυρίως ὀρφανῶν,

Ὁ Μακαριώτατος, μετά τή θεία Λειτουργία, ἐγκαίνιασε τό νέο κτήριο τοῦ Κέντρου Ἑπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ «ΣΟΦΟΚΛΕΙΟ», στό ὁποῖο νέοι καί νέες τῆς περιοχῆς ἐκπαιδεύονται σέ πρα-

κτικές τέχνες, π.χ. ραπτική, παροχή πρώτων βοηθειών κ.λπ, με σκοπό την κατάρτισή τους και την παροχή γνώσης. Στόχος είναι με τα μαθήματα και την εκπαίδευση πάνω σε ραπτικές μηχανές, οι νέοι της περιοχής να αποκτήσουν την δυνατότητα νόμιμης εργασίας που θα τους ενισχύσει το βιοτικό τους επίπεδο και τις συνθήκες ζωής. Επίσης, προσέφερε προς τα παιδιά και το χωριό μία αγελάδα, που θα τους προσφέρει το γάλα της για να θρέφονται επαρκώς.

Τό απόγευμα της ίδιας ημέρας, ο Πατριάρχης χοροστάτησε στην Ακολουθία του Μεγάλου Έσπερινου στον Ίερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Μπουζουμπόρας.

Τήν επομένη ο Μακαριώτατος προεξήρχε της θείας Ευχαριστίας, με συλλειτουργούς τους Σεβ. Μητροπολίτες Μπουρούντι και Ρουάντας κ. Ίννοκέντιο, Αξώμης κ. Δανιήλ, τόν Θεοφιλ. Επίσκοπο Τζίντζας και Ανατολικής Ουγκάντας κ. Σίλβεστρο, τους κληρικούς από το Μπουρούντι και την Ρουάντα, τα μέλη της Ελληνικής Παροικίας και ιθαγενείς πιστούς από όλη τη χώρα. Κατά τη θεία Λειτουργία, ο Μακαριώτατος τέλεσε την εις Πρεσβύτερον χειροτονία του Διακόνου π. Μαρκέλλου Ombeni, ο οποίος θα υπηρετήσει στην Ίερά Έπισκοπή Γκόμα.

Στήν όμιλία του προς τους πιστούς, ο Μακαριώτατος αναφέρθηκε στην ιστορία της παρουσίας του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στο Μπουρούντι και γενικότερα στην Κεντρική Αφρική, όπου επί ένα και πλέον αιώνα υπηρετεί την Όρθοδοξία.

Αμέσως μετά την θεία Λειτουργία, στην Αΐθουσα του Έπισκοπείου, ο Μακαριώτατος συγκάλεσε Γενική Έρατική Σύναξη του Έροϋ κλήρου της Μητροπόλεως, στην οποία συμμετείχαν άπαντες οι κληρικοί από το Μπουρούντι και την Ρουάντα. Ο Πατριάρχης ενημερώθηκε για τα θέματα που τους απασχολούν ενώ ελήφθησαν αποφάσεις για τις μελλοντικές δράσεις και την ποιμαντική διακονία. Εϋθύς, παρέτέθη δεξίωση στον προαύλιο χώρο του Έπισκοπείου, όπου όλοι οι πιστοί συμμετείχαν με χαρά και δοξολογία προς τόν Θεό.

Η ποιμαντική ιεραποστολική περιοδεία του Αλεξανδρινού Προκαθημένου στην Δημοκρατία του Μπουρούντι περατώθηκε την Δευτέρα 4 Δεκεμβρίου 2023.

Η τοπική Όρθόδοξη Έκκλησία διατράνωσε τόν

ισχυρό άρρηκτο σύνδεσμό της με τόν Θρόνο του Αγίου Μάρκου και τό μέλλον της Όρθοδοξίας θα είναι δυναμικό. Είναι μία τοπική Έκκλησία με δυναμική πορεία. «Καρίνα ή Όρθόδοξη πίστη. Δοκοί και σανίδες τά Δόγματα και οι παραδόσεις. Ίστός ό Σταυρός. Άρμενα ή Έλπίδα και ή Αγάπη. Κυβερνήτης ό Ίησούς Χριστός. Ναύκληροι και ναύτες οι άγιοι Απόστολοι και οι διάδοχοί τους κληρικοί. Επιβάτες οι χριστιανοί...» (Άγιος Νικόδημος ό Αγιορείτης). Άς είναι εϋλογημένο τό Όνομα του Κυβερνήτη της Έκκλησίας του Κυρίου μας Ίησού Χριστού, ό Όποιος τήν κατευθύνει και τήν όδηγεί!

Από τήν Ίερά Μητρόπολη
Μπουρούντι και Ρουάντας

Δύο νέοι Διάκονοι στην Ἐπισκοπή Μαλάουι

Εὐλογητός ὁ Θεός, «Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐξ Αὐτοῦ καταβαίνει».

Ἡ Ἱερά Ἐπισκοπή Μαλάουι χαίρει καί ἀγάλλεται διότι τό διήμερο 10 καί 11 Νοεμβρίου 2023, εὐδόκησε ὁ Ἅγιος Τριαδικός Θεός, διά τῆς σεπτῆς εὐλογίας τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καί Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου Β΄, νά τελεστοῦν ἀπό τόν Ἐπίσκοπο κ. Φώτιο, οἱ χειροτονίες δύο νέων Διακόνων, τοῦ π. Ζαχαρία ἀπό τήν Ζόμπα καί τοῦ π. Ἀλεξίου ἀπό τό Μουλάντζι. Καί οἱ δύο νέοι Διάκονοι, εἶναι ἀπόφοιτοι τοῦ Σεμιναρίου τῆς Ἐπισκοπῆς γιά Κληρικούς.

Ἡ χειροτονία τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν, ἔγινε στόν Ἱερό Ναό τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης στήν περιοχή Ντιράντε τοῦ Blantyre, τήν Παρασκευή 10 Νοεμβρίου, ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ὁσίου Πατρός ἡμῶν Ἀρσενίου τοῦ ἐκ Φαράσων τῆς Καππαδοκίας. Ἡ δευτέρη χειροτονία πραγματοποιήθηκε τήν ἐπομένη, Σάββατο 11 Νοεμβρίου, ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει καί τιμᾷ, μεταξύ ἄλλων, καί τή μνήμη τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ Αἰγυπτίου, στίς δραστικές ἰκεσίες τοῦ ὁποίου κατέφευγαν, κατά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οἱ ὀρθόδοξοι μαχητές στήν Αἴγυπτο.

Ὁ Θεοφιλέστατος, στίς παραιτήσεις του πρὸς τοὺς

δύο νέους Διακόνους, τόνισε ἰδιαίτερως τό θέμα τῆς ἐνότητας στήν Ἐκκλησία, τό ὁποῖο στερεώνεται στήν ταπείνωση καί τήν ἀγάπην.

Συγκινητική ἦταν ἡ παρουσία τῶν νέων στίς Χειροτονίες, οἱ ὁποῖοι συμμετεῖχαν ἐνεργά σέ αὐτές, ψάλλοντας τοὺς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους καί ἐκφράζοντας μέ κάθε τρόπο τά αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καί τοῦ σεβασμοῦ τους πρὸς τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο κ. Φώτιο, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ μέ πίστη καί ἀπόλυτη ταπεινοφροσύνη τό σκάφος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας στό εὐδιο Λιμάνι, τόν Ἰησοῦ Χριστό.

Ἀπό τήν Ἱερά Ἐπισκοπή Μαλάουι

Νέες ξενόγλωσσες εκδόσεις από τήν Ἀποστολική Διακονία

Μεταξύ των πολλών πτυχών του ιεραποστολικού έργου, πρωταρχική θέση, ασφαλώς, καταλαμβάνουν ή κατήχηση και ή βιωματική εμπειρία, από τη συμμετοχή των πιστών στη μυστηριακή ζωή της Ἐκκλησίας μας.

Ἡ συνδρομή τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, στό ἐν γένει ιεραποστολικό ἔργο, δέν ἀγκαλιάζει μόνο τίς παντοειδεῖς δράσεις στίς χώρες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καί τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ἀλλά, τίς Ὁρθόδοξες ἐκκλησιαστικές Κοινότητες, τίς Ἱερές Μητροπόλεις στήν Εὐρώπη καί φυσικά τόν Ἑλληνισμό τῆς Διασποράς.

Οἱ κάτωθι ἐκδόσεις ἀποτελοῦν μία ἔμπρακτη μαρτυρία τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἀποστο-

λικῆς Διακονίας, στήν κατηχητική προσπάθεια τῶν τοπικῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν: **α.** Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τοῦ π. Νικολάου Λουδοβίκου (στήν οὐγγρική γλῶσσα). **β.** Παρουσία καί χάρισμα – λόγοι ἐνός Ἀθωνίτου Γέροντα, τοῦ Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτη (†2019) (στήν οὐγγρική γλῶσσα), **γ.** Ἱστορία ἐνός μικροῦ Ἀγγέλου, τῆς κ. Ἀθηνᾶ Ντάσιου – Γιάννου (στήν πολωνική γλῶσσα).

«τῶν δέ μαθητῶν καθὼς νύπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς... ἀδελφοῖς»

(Πράξ. ια' 29)

Ἀπό 1-7-2023 ἕως 30-9-2023 προσεφέρθηκαν στό Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τά παρακάτω χρηματικά ποσά γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἀπό τοὺς:

Ἀθανασίου Παναγιώτα 10 • Ἀδριανό Εὐάγγελο 50 • Ἀντωνιάδου Σοφία 20 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2821) 10 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 459) 5 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 523) 20 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2851) 575 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2832) 100 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2883) 100 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2812) 100 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2867) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 454) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 456) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 464) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 466) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 648) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 652) 90 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2825) 10 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2844) 20 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2856) 60 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2866) 100 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2882) 10 • ΑΧΡΩ 100 • Βιολάκη Ἐμμανουήλ 10 • Γαβρίδου Σοφία 100 • Γεωργουλέα Ἀνδρέα 20 • Γιαννοπούλου Παναγιώτα 21 • Γιώτη Βασίλειο 500 • Γκαρβέλα Δήμητρα 100 • Γούρα Σοφία 10 • Γρηγορίου Ἰάσονα 50 • Δανιηλίδη Χρῆστο 10 • Δεληγιώργη Κων/νο 90 • Δεσποινούδη Ἀθανάσιο 20 • Δημητρίου Νίκη 50 • Δοκμετζόγλου Ἐλισάβετ 110 • Δρακουλάκη Μενέλαο 200 • Ἐξαδάκτυλου Κυριακή 100 • Ζαλακῶστα Γεώργιο 100 • Ζαρκαδούλα Ἰωάννη 200 • Ζησόπουλο Πέτρο 60 • Ζιωτόπουλο Ἀγνσίλαο 100 • Ἡλιοπούλου Γεωργία 50 • Θερμό Δημήτριο 30 • Κακαράτζα Ἀντώνιο 30 • Καλαμπόκη Γαρυφαλιά 20 •

Καραμπερόπουλο Δημήτριο 100 • Καρβέλα Παναγιώτη 125 • ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟ 55 • Κοντούλια Εὐμορφία 50 • Κορρέ Παναγιώτη 20 • Κοτοπούλη Ἀνδρέα 30 • Κούγια Αἰκατερίνη 20 • Κουνδῆ Νικόλαο 100 • Κουράφα Χριστίνα 150 • Κουτουμάνου Αἰκατερίνη 50 • Κουτσογιάννη Δήμητρα 170 • Κωνσταντοπούλου Βούλα 80 • Λεβέντη Νταή 10 • Λεβεσάνο Νικόλαο 200 • Λυμπέρη Δημήτριο 645 • Μαζωνάκη Ἑλένη 100 • Μάλλιαρη Γεώργιο 20 • Μαρκαντωνάτο Γεώργιο 50 • Μαυραγάνη Καλλιόπη 30 • Μαυροπούλου Αἰκατερίνη 100 • Μητσάλα Γεώργιο 40 • Μιντζιρίκη Δημήτριο 30 • ΜΟΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ 50 • Μπέλμπα Δήμητρα 15 • Μπινιάρη Κων/νο 50 • Μπουκούρα Χρῆστο 300 • Πάλλα Ἰωάννη 20 • Παναγιωτόπουλο Γεώργιο 50 • Παντζοπούλου Ἀδαμαντία 100 • Παπαδημητρίου Ἀπόστολο 100 • Παπαδοπούλου Ἑλένη 50 • Παππᾶ Φωτεινή 50 • Παρασύρη Μαρία 300 • Πατσογιάννη Δημήτριο 50 • Περισοράτη Κων/νο 50 • Πεττεμερίδου Εἰρήνη 100 • Πλατάκη Εἰρήνη 30 • Πρυμικήρη Σταῦρο 20 • Πυρίοχο Λεωνίδα 50 • Ρήγκο Ἀριστοτέλη 150 • Σουλιώτη Κων/να 35 • Στατῆ Βασίλειο 45 • Σταῦρο Κων/νο 150 • Σταυρόπουλος Ἰ. καί Συνεργάτες 300 • Σωτηρόπουλο Φώτη 50 • ΤΕΣΜΑ ΑΕΤΕ 30 • Τραϊκάκη Σπυρίδωνα 300 • Τρουπσιδῆ Σταῦρο 39 • Τσουράκη Σταυρούλα 50 • Φανερωμένο Σπυρίδωνα 20 • Χριστόπουλο Παναγιώτη 100.

Ἐπιμέλεια: Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης

Ἐπικήδειος λόγος τοῦ Μητροπολίτη Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου στήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτη Νιγηρίας Γ.Ε.Ι.	2
Νέος Ἐπίσκοπος Σταυροπηγίου ὁ Διευθυντής Ἱπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Γ.Ε.Ι.	3
Εὐγνωμοσύνης Μνημόσυνο γιά τόν μακαριστό Ἰωάννη Λάππα † Ὁ Κορέας καί Ὁ Ἐξαρχος Ἰαπωνίας Ἀμβρόσιος	5
Μποροῦσε νά ἔρθει στήν Ἀφρική ὁ Ἅγιος Παῖσιος † Ὁ Ναϊρόμπι Μακάριος	11
Ἱεραποστολική περιοδεία στή Βόρεια Μαδαγασκάρη Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Ἀνταναναρίβο καί Β. Μαδαγασκάρης. . .	12
Περιοδεία Μητροπολίτη Κινσάσας Θεοδοσίου στή Μπάντακα καί θεμελίωση Ναοῦ Ἱερά Μητρόπολη Κινσάσας	14
«Ἡ λειτουργία μετά τή Λειτουργία» Νικόλαος Τσιρέβελος	16
Ρασοφορία τῶν Ἱεροσπουδαστῶν τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς Ἀλεξανδρείας Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας	22
Ποιμαντική ἐπίσκεψη τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου στήν Ἱερά Μητρόπολη Μπουρούντι καί Ρουάντας Ἱερά Μητρόπολη Μπουρούντι καί Ρουάντας	23
Δύο νέοι Διάκονοι στήν Ἐπισκοπή Μαλάουι Ἱερά Ἐπισκοπή Μαλάουι	28
Νέες ξενόγλωσσες ἐκδόσεις ἀπό τήν Ἀποστολική Διακονία	29
Δωρητές Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης	30

Πάντα τά ἔθνη

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἔτος ΜΒ', τεύχος 168, Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2023
Τριμηνιαίο ἱεραποστολικό περιοδικό
ΚΩΔΙΚΟΣ 3536

- Πληροφορεῖ μέ τρόπο υπεύθυνο γιά τίς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τόν κόσμον.
- Ἐνημερώνει πάνω στήν πολύμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου, πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μέ ποικίλα προβλήματα καί χαρίσματα.

Ἰδιοκτήτης: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Ἰωάννου Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21.

Ἐκδότης - Διευθυντής: Ὁ Μητροπολίτης Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰασιού 1, 11521 Ἀθήνα.

Ἰδρυτής: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος. Διετέλεσε Διευθυντής κατά τά ἔτη 1981-1992.

Υπεύθυνος ὕλης: Εὐάγγελος Ν. Μαρινόπουλος.

Σύνταξη - Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Τμήμα Φωτοστοιχειοθεσίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπιστολές - Ἐμβάσματα: «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ» Ἀποστολική Διακονία, Ἰω. Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21 - Τηλ. 210-7272.315-316.

Συνδρομή γιά 1 χρόνο:

Ἑσωτερικοῦ	€ 5
Κύπρου	€ 12
Εὐρώπης	€ 12
Λοιπές χώρες	€ 14
Γιά τούς φοιτητές καί μαθητές:	€ 2,50
Τιμή τεύχους	€ 1,25

* Τό ποσόν τῆς συνδρομῆς ἔχει συμβολικό χαρακτήρα. Δέν ἀποσκοπεῖ μόνο στήν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλά καί στή διαμόρφωση υπεύθυνης ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως. Γίνονται δεκτές προαιρετικές προσφορές γιά τήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ. Ἀριθμός Λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558074-94. IBAN: GR0501101460000014655807494

Δικαιούχος: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Παρακαλοῦμε θερμά, μετά ἀπό οποιαδήποτε κατάθεση, νά ἐπικοινωνεῖτε πάντοτε μέ τό Γραφεῖο Ἱεραποστολῆς.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βασίλειος Μπίτσος.
Διεύθυνση: Πρωτομαγιάς 3 - 14568 Κρυονέρι Ἀττικῆς

PANTA TA ETHNI (All Nations)

Year 42, No 168, October - November - December 2023

The aims of the quarterly magazine "Panta ta Ethni" are:

- * To provide information in a responsible way on Orthodox missionary efforts throughout the world.
- * To arouse awareness of the multifiform reality of the modern world.

Publisher: Bishop of Phanarion Agathangelos, General Director of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Founder: Archbishop of Tirana and all Albania Anastasios Yannoulatos. He was editor during 1981-1992.

Editorial Board: Foreign Mission Office of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Letters-Remittances: "PANTA TA ETHNI" (All Nations) Apostoliki Diakonia, 14, Io. Gennadiou St. — 115 21 Athens — GREECE. Tel. +3210.7272.315-316.

Subscription for 1 year:

Greece	€ 5
Cyprus	€ 12
Europe	€ 12
Other countries	€ 14

Printed: By Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.ΚΡ
Αριθμός Άδειας
9

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1/2007 Κ.Ε.Μ.Π.ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 3536

